
”SÅ DERFOR KAN I NU ROLIGT BLIVE I HÆNGEKØJEN?”

EN UNDERSØGELSE AF HVORDAN KRITISKE JOURNALISTER HAR
TENDENS TIL AT VÆRE POSITIONERENDE OG HVORFOR DET KAN
VÆRE ET DEMOKRATISK PROBLEM

© 2016 MyrthueLarsen

Kitt Holm Brammer, 20112576
Nordisk Sprog og Litteratur
Vejleder: Tina Thode Hougaard

Abstract

The main purpose of this thesis is to study *positioning journalism* and discuss the democratic consequences it might have. There exists a general consensus in Denmark, where politicians do not answer journalists' questions, eagerly avoid issues and manipulate the population through rhetorical strategies. Therefore, this thesis examines if and how some journalists might be responsible for some of the rhetorical nuisance made by the politicians. The examination contains an empirical analysis of mediated interviews broadcasted on Danish public service channels and have resulted in a term, which I have named *positioning journalism*.

Positioning journalism describes how some critical journalists have a tendency to position their political guests negatively while interviewing them, and thus simultaneously position themselves positively. The first part of the study is an exposition of the term *ethos conducive positioning journalism*, which analyses an introduction in the TV-show *Vi ses hos Clement (I'll see you at Clement's)* from the public service channel DR1. The analysis shows how the host Clement Kjersgaard make reflective positioning of himself and conduce his own ethos as a journalist - especially through humor and satire.

The second part of the study aim to show how journalists create *ethos weakening positioning journalism* and present their guests in a certain light using different journalistic instruments such as interpretation, formulations, traps, hypothetical questions and presuppositions. This thesis suggests that *ethos weakening positioning journalism* is an *ethos conducive positioning* of the host himself, which could indicate that, the main purpose of the public service program is to self-promote rather than to inform the population on society matters.

The empirical analysis shows how journalists violate their formal neutrality for example when making judgments of the politicians. Through this thesis I suggest, that it might be due to the commercialization of the media, where the host is in the center, which is why he is reliant of a strong ethos as it attracts viewers and listeners. Based on the findings in my empirical analysis it can be concluded that a *positioning journalistic tendency* exists. In addition, this tendency is problematic, and might even be a thread towards the democracy as presenting information is secondary whilst the journalist's personal agendas are primary.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	1
2. Empiri og metode	2
3. Teori	4
3.1 <i>Journalistikkens udvikling og samfundsopgave</i>	4
3.1.1 Den borgerlige offentlighed.....	4
3.1.2 Kommercialisering af medierne.....	5
3.1.3 Udvikling i politiske interviews.....	5
3.2 <i>Det kritiske interview</i>	6
3.2.1 Spørgsmålsdesigns.....	6
3.2.2 Med journalisten som chauffør gennem interviewet.....	8
3.3 <i>Journalistens samfundsopgaver og ansvar</i>	9
3.3.1 Fra vagthund til jagthund.....	11
3.4 <i>Professionalisering af den politiske kommunikation</i>	12
3.4.1 Politikerlede i et aktuelt perspektiv.	12
3.5 <i>Erving Goffman</i>	13
3.5.1 Footing.....	13
3.5.2 Ansigtsarbejde.....	14
3.6 <i>Etos</i>	16
3.6.1 Nutidige perspektiver på etos.....	17
3.7 <i>Positionering af selver</i>	17
3.7.1 Positionerende journalistik.....	18

4. Analyse	20
4.1 <i>Showets stjerne</i>	20
4.1.1 ”Er I glade? Er I klar? Er I parat?”.....	21
4.1.2 Humor som redskab.....	24
4.1.3 Etossvækkende positionering af politiske partier.....	26
4.2 <i>Fortolkende positionering</i>	29
4.2.1 ”Så derfor kan I nu roligt blive i hængekøjen?”	29
4.3 <i>Forordets fokus</i>	32
4.3.1 ”Klaus Riskær, kan man have tillid til dig?”	32
4.3.2 Det fjendtlige forord.....	34
4.4 <i>Forenkling</i>	39
4.4.1 ”Var krigen i Irak en god idé?”	40
4.5 <i>Forvrængende formulationer</i>	44
4.5.1 ”Du er overrasket over, hvor mange der er hoppet på den?”.....	44
4.6 <i>Fældekonstruktion</i>	47
4.6.1 Når fælden klapper.....	47
4.7 <i>Hypotetiske spørgsmål</i>	51
4.7.1 ”Hvis du var statsminister”.....	52
5. Diskussion	56
5.1 <i>Har positionerende journalistik demokratisk værdi?</i>	57
6. Konklusion	60
Litteratur	62
Bilagsoversigt	65

1.0 Indledning

”Men nu svarer du udenom!”, høres det efterhånden ofte fra journalisterne i diverse medierede interviews og debatter. Politikerne er blevet bedre og bedre til at svare udenom og manipulere med journalisterne, mens befolkningen søger med lys og lygte efter oplysning og svar, så de kan få mulighed for at involvere sig i den demokratiske samtale.

Det mener i hvert fald den nu pensionerede professor i Retorik fra Københavns Universitet, Christian Kock. Han har i mange år beskæftiget sig med politikernes retoriske uskikke og har i samme ombæring opfordret journalisterne til ikke at stille sig tilfreds med udenomssnak og personangreb men i stedet gå kritisk til værks. For hvad gør de retoriske uskikke ved den offentlige debat? Christian Kock argumenterer i sin bog *De svarer ikke – fordømmende retoriske uskikke i den offentlige debat* (2011) for, at uskikkene resulterer i manglende oplysning for borgerne og dermed har store konsekvenser for borgernes engagement i samfundet og for demokratiet som helhed. Mie Femø Nielsen (2001) er enig i Christian Kocks synspunkt, men anskuer problematikken fra en anden vinkel. Ifølge hende kan problematikken i højere grad tilskrives ”dårlig journalistik” (ibid: 12), der kan være skadeligt for samfundet. Men hvad karakteriserer dårlig journalistik, og hvordan kan det skade samfundet?

I denne opgave vil jeg anvende et begreb, jeg i en tidligere opgave har navngivet *positionerende journalistik* (Brammer, 2013). Begrebet vil jeg videreudvikle og anvende i min empiriske analyse for at undersøge, om journalistikken kan være medskyldig i politikernes anvendelse af retoriske uskikke. Jeg vil operere ud fra følgende overordnede problemformulering:

Findes der i kritisk journalistik strategier, der bryder med det journalistiske neutralitetsideal? I så fald hvilke strategier og hvilken konsekvens kan det have for demokratiet?

Det er min hypotese, at politikernes forsøg på at omgå bestemte spørgsmål, i nogle tilfælde kan skyldes, at de forinden føler sig positioneret forkert og derfor forsøger at slippe ud af denne positionering. Det er en hypotese, som er værd at have i tankerne, når man taler om kritisk journalistik

og politikere, der, gang på gang, forsøger at omgå de stillede spørgsmål. Derfor vil jeg særligt undersøge journalistens position og strategier i medierede interviews.

Jeg vil i et teoretisk afsnit først give en kort introduktion til Jürgen Habermas' borgerlige offentlighedsteori, samt Mie Femø Nielsens syn på journalistikkens ansvar og opgave i samfundet. Herefter vil jeg opridse journalistikkens historiske udvikling, hovedopgave og forskellige journalistiske strategier og metoder. Derfra vil jeg gennemgå Erving Goffmans teori om ansigtsarbejde, anskue etosteorien i et historisk perspektiv og redegøre for Bronwyn Davies og Rom Harrés positioneringsteori. Slutteligt vil jeg redegøre for begrebet positionerende journalistik. Ovenstående vil jeg anvende i arbejdet med forskellige interviews fra public service-platforme, som vil være genstand for min empiriske analyse. Først vil jeg dog give en redegørelse for mit valg af empiri og metode.

2.0 Empiri og metode

I udvælgelsen af empirisk materiale har jeg valgt seks medierede interviews, der er foretaget af kritiske journalister. Det har jeg gjort, da journalisten i disse seks interviews gør opmærksom på udenomssnak og andre retoriske uskikke. Derfor er jeg af den overbevisning, at netop disse interviews er godt materiale ift. en analyse af journalisternes position og strategier i et kritisk interview. Når jeg har valgt at bruge empiri fra Danmarks Radio og Radio 24syv, er det pga. deres størrelse som public service-platforme, hvorfor det er værd at overveje indflydelsen på den generelle kritiske journalistiks position og strategi. Jeg er dog opmærksom på, at jeg, grundet empiriens begrænsede omfang, ikke kan konkludere, hvorvidt der er tale om en ny retning i kritisk journalistik, men blot redegøre for en tendens.

Jeg valgte at inddrage interviews i min empiri i stedet for større debatter, da der i debatterne er mere fokus på relationen mellem debatdeltagerne, hvorimod der bliver gjort et større journalistisk arbejde i interviews. Eftersom jeg hovedsageligt fokuserer på journalistens strategier, var det derfor mest givtigt at inddrage medierede interviews som empirisk materiale. Dertil er det vigtigt at understrege, at jeg, med undtagelse af ét interview, har valgt programmer, hvor Clement Kjersgaard er vært. Det har jeg gjort, da det er i disse programmer, jeg finder den journalistiske position og strategier tydeligst, men det afskriver ikke, at det samme foregår hos andre journalister eller på andre medieplatforme.

Al mit empiriske materiale stammer fra public service-platforme, henholdsvis Danmarks Radio og Radio 24syv. Valget har jeg bevidst taget, da jeg mener, public service-kanaler ikke har det samme kommercielle sigte, som det er tilfældet på mange andre medieplatforme. Ifølge Radio- og fjernsynslovens § 10 er det public service-kanalernes formål at ”sikre befolkningen adgang til væsentlig samfundsinformation og debat” (retsinformation.dk). Endvidere er det beskrevet, at ”ved informationsformidlingen skal der lægges vægt på saglighed og upartiskhed.” (ibid). Derfor fandt jeg det særligt interessant at undersøge, om den kritiske journalistik på public service-kanaler har en positionerende tendens, hvorfor de synes at bevæge sig i en lovmæssig gråzone.

Til min analyse har jeg særligt haft fokus på teorier, som Aristoteles’ etosbegreb¹, Erving Goffmans ansigtsarbejde-teori og Bronwyn Davies og Rom Harrés positioneringsteori. Herudover er positionerende journalistik et centralt begreb i dette speciale.

I transskriptionerne har jeg valgt en enkel transskriptionsstrategi, hvor ”det afgørende var at fastholde meningsindholdet i det sagte.” (Brinkmann og Tanggaard, 2015: 43), da det er relevant for mit analytiske arbejde. Transskriptionen af *Hos Clement* fra d. 8. januar 2013 er en transskription foretaget til en tidligere opgave og er transskriberet ud fra transskriptionsmodellen *minimal CA*.

¹ Aristoteles og James McCroskey bruger begge stavemåden *ethos*, hvilket jeg gør, når jeg citerer disse kilder eller anvender deres udviklede begreber. Jeg har valgt at anvende stavemåden *etos* efter anbefaling af Dansk Sprogøvn.

3.0 Teori

I de følgende teoriafsnit vil jeg hovedsageligt redegøre for journalistikkens udvikling med fokus på teorier fra Jürgen Habermas, Pippa Norris og Stig Hjarvard. Derefter vil jeg karakterisere det kritiske interview med afsæt i Mie Femø Nielsens begreber. Slutteligt vil jeg koncentrere mit teoretiske fokus på Erving Goffmans teori om ansigtsarbejde, Aristoteles' etosteori, og Bronwyn Davies og Rom Harrés teori om positionering, hvorefter jeg vil redegøre for begrebet positionerende journalistik.

3.1 Journalistikkens udvikling og samfundsopgave

Nedenfor vil jeg redegøre kortfattet for den historiske udvikling i journalistikken, samt pressens ændrede betingelser og samfundsrolle med udgangspunkt i forskellige teoretikere.

3.1.1 Den borgerlige offentlighed

I 1962 udgav Jürgen Habermas ét af sine mest anerkendte værker *Borgerlig offentlighed* (1962). I bogen beskriver Habermas, hvilken rolle offentligheden har i et demokratisk samfund, og hvilke udfordringer det står overfor.

Ifølge Habermas var demokratiet funktionelt ved at have en offentlighed, der kunne diskutere samfundets problemstillinger. Denne form for offentlighed kaldte Habermas *politisk offentlighed*, hvortil hans ideal var, at det skulle være muligt for borgerne at have lige adgang til fri debat om emner, der syntes vigtige for samfundet. Der skulle kunne diskuteres på tværs af ideologiske, kulturelle og religiøse overbevisninger (ibid: 79), og målet skulle således være oplysning, samt vurdering af argumenter og resultere i politiske beslutninger.

Habermas beskriver i sin bog, hvordan han ser en bekymrende tendens i den borgerlige offentlighed, hvilket han i høj grad tilskriver massemediernes opblomstring. Det var således Habermas' synspunkt, at avisen ændrede sig fra at give befolkningen adgang til oplysning og debat til nu at have et kommercielt sigte (ibid: 244). På denne måde mistede avisen sin status som et forum for borgerne, hvori oplysning var essentielt, til nu at blive underholdning med profitskabelse som mål. Denne udvikling havde, ifølge Habermas, en negativ effekt på sit publikum, der gik fra at være "et kulturræsonnerende publikum til kulturkonsumerende publikum" (ibid: 257). Habermas mente dermed, at konsekvensen blev, at medierne undlod at føre kritisk journalistik og oplyse, da de kun havde profit for øje.

3.1.2 Kommercialisering af medierne

Samme problematik behandlede den politiske sociolog, Pippa Norris, ligeledes i sin bog *A Virtuous Circle - political communication in postindustrial societies* (2000). I takt med, at forskellige medieplatforme skød frem, ændredes pressens samfundsrolle, ifølge Pippa Norris. Den var nu ikke længere *kun* oplysende og i demokratiets tjeneste, som det var tilfældet tidligere, men havde nu også en anden funktion: underholdning.

Norris forudså, at den trykte avis ville møde udfordringer bl.a. på grund af de elektroniske mediers fremmarch (ibid). Hun anså det for problematisk, eftersom avis-mediet var informationsgivende og tilgængeligt for den brede befolkning: "it is assumed that the news media can best fulfill their functions in a democracy if there is a rich and pluralistic information environment that is easily available to all citizens." (ibid: 63). Ifølge Norris ville avisens faldende oplagstal resultere i begrænset viden omkring politiske forhold, eftersom hun fandt, at aviserne var bedre i stand til at formidle kompleks viden om fx politiske problemstillinger. Derfor ville konsekvensen af avisens faldende oplagstal være et demokratisk problem, da befolkningen ville mangle oplysning og indsigt i samfundets udfordringer.

Norris havde to hypoteser, der kunne være med til at forklare, hvorfor avisen mistede læsere: 1) at tv-mediet erstattede papiravisen, og 2) at nyhedsmedierne i papirform bevægede sig mod tabloidmarkedet (ibid: 70), der særligt indeholdt sladder, skandaler og underholdning. Sidste punkt havde ikke blot konsekvenser for avisen, men også for tv-mediet, hvori nyhedsinteressen dalede og kommercielle tv-kanaler skød frem fra 1980'erne (ibid: 66).

Tv-mediet fik altså også en langt mere kommerciel profil, hvor fastholdelse af tv-seere var essentielt for mediets overlevelse.

3.1.3 Udvikling i politiske interviews

Professor Stig Hjarvard er særligt interesseret i feltet mellem medier, samfund og kultur. I sin bog *TV-nyheder i konkurrence* (1999) beskriver han, hvordan tv-aviser har ændret sig fra at være "politikernes kanal" til at være "borgernes advokat" (ibid: 132). I en undersøgelse analyserede Hjarvard nyhedsindslag med årtiers mellemrum: 1969, 1984 og 1997, hvor han udvalgte repræsentative eksempler på politisk journalistik (ibid: 133).

Overordnet set viser Hjarvards analyser, at indslagene og de journalistiske metoder ændrede sig. I 1969 blev der ikke anvendt baggrundsindslag, ligesom den interviewede politiker fik det meste af taletiden og i øvrigt havde kontrol over interviewet. Journalisten stillede ingen kritiske spørgsmål, hvorfor interviewet i flere passager havde funktion som monolog. I tv-indslag fra 1984 anvendtes introducerende forord, ligesom journalisten styrede interviewet og fulgte op på svar fra den interviewede med uddybende spørgsmål. I 1997 var der indledningsvis en kritisk gennemgang af sagen, der skulle diskuteres, ligesom flere parter blev inddraget for at tilføre kritiske tilgange til emnet.

I løbet af 30 år er der ifølge Hjarvard sket en tydelig udvikling, hvor der bliver stillet opfølgende spørgsmål til de interviewede og flere sider af en sag belyses kritisk. Derfor mener Hjarvard, at mediernes rolle ændrede sig fra at være politikernes talerør til at være til for seernes skyld, hvorfor tv-mediets hovedsagelige fokus var at fastholde og forøge seertallet (ibid: 242).

3.2 Det kritiske interview

I sin bog *Replik til journalistikken – mikroanalyse af medieinterviewet* (2001) beskæftiger Mie Femø Nielsen sig med journalistens rolle, strategi og metode i medierede interviews. I det følgende afsnit vil jeg inddrage konkrete interviewteknikker og spørgsmålsdesigns, som jeg vil anvende i min empiriske analyse. Efterfølgende vil jeg inddrage Femø Nielsens syn på, hvad journalistens opgave i et medieinterview er.

3.2.1 Spørgsmålsdesigns

Journalisten kan udforme sine spørgsmål på forskellige måder, alt efter hvad han ønsker at opnå. Ved at vælge et bestemt spørgsmålsdesign, kan journalisten balancere mellem at være upartisk og samtidig give den interviewede modspil. Samtaleanalytikerens John Heritage har oplyst forskellige spørgsmålsdesigns, hvortil Mie Femø Nielsen har tilføjet ekstra typer.

Heritage opererer både med *ja/nej-spørgsmål* og *polære spørgsmål* (Heritage, 2002), hvor der kan argumenteres for, at de er tæt forbundne. Begge spørgsmål er, hvad jeg vil kalde, en *forenkling*², der lægger op til, at den interviewede skal vælge mellem to poler: ja eller nej, a eller b.

² Jeg vil i analysen redegøre yderligere for forenkling.

På den måde forenkles, typisk, komplekse problemstillinger, hvor alle mellemregninger og nuancer fraskrives sagen.

Opfølgningsspørgsmål er ofte til stede i det kritiske interview: ”Når interviewere stiller opfølgende spørgsmål, har disse til formål at uddybe, modsige eller forfølge.” (Nielsen, 2001: 154). Af disse tre typer af opfølgningsspørgsmål, er det forfølgende opfølgningsspørgsmål særligt relevant i dette speciale. Det forfølgende opfølgningsspørgsmål er ofte til stede i interviews og debatter, når den kritiske journalist vil forfølge et svar. Hvis der ikke bliver svaret, kan journalisten følge op med et nyt spørgsmål, for at påvise, at det givne svar var dispræfereret (ibid), ligesom han også kan vælge at påtale det manglende svar. Denne påtale kan illustrere det dispræfererede svar for publikum og den interviewede, men kan også anvendes af journalisten for at genoprette hans ansigt³:

Når IR [intervieweren, red.] især sanktionerer sådanne responser, så er det fordi, de repræsenterer et angreb, ikke bare på vedkommendes institutionelle rolle, men også på vedkommendes kompetencer som interviewer, der bliver sået tvivl om foran publikum. (ibid: 169)

Erving Goffman introducerede begrebet *footing*, som jeg senere vil redegøre for og supplere. Femø Nielsen inddrager begrebet i spørgsmålsdesignet *spørgsmål med footingskift* (ibid: 31), der er en måde, hvorved journalisten kan argumentere imod den interviewedes standpunkt uden at gå imod den formelle neutralitet (ibid), som forventes af ham. Journalisten kan fx inddrage en tredjemand og fremlægge dennes synspunkt eller udsagn, og på den måde kan han stadig bevare et neutralistisk ståsted (ibid).

Spørgsmål med forord består af en forberedende turn construction unit (TCU⁴), der efterfølges af et interrogativ (ibid: 84). Den forberedende TCU kan indeholde beskyldninger og positioneringer, som den interviewede ikke kan afbryde og tilbagevise, da der endnu ikke er fremsat et interrogativ. Derfor kan journalisten i forordet komme med mange beskyldende udsagn, som den interviewede først senere får mulighed for at argumentere imod.

³ Ansigtetsbegrebet vil blive introduceret i afsnittet ”Ansigtssarbejde”

⁴ Konversationsanalytiske begreber vil ikke blive beskrevet, da jeg betragter det som almenkendte begreber indenfor konversationsanalysen, ligesom de ikke vil være et centralt element i min analyse

3.2.2 Med journalisten som chauffør gennem interviewet

Som interviewer har journalisten mulighed for at styre emnet, og til en hvis grad den interviewedes handlinger og publikums tolkning gennem interviewet. Hvis den interviewede ikke følger med interviewets retning, eller journalisten opfatter den interviewede som modvillig, kan spørgsmålene blive *fjendtlige*. John Heritage omtaler særligt tre typer fjendtlige spørgsmål: 1) spalter, 2) gafler og 3) kontraster (Heritage, 2002). Ved hjælp af disse spørgsmålstyper, kan journalisten forsøge at påvise, hvordan den interviewede er i modstrid med sit bagland, afsløre hvordan den interviewede er selvmodsigende, eller skabe en kontrast mellem den interviewede og en tredjepart, der ”står som moralsk forbillede” (Nielsen, 2001: 97).

Christina Pontoppidan, Heidi Jønch-Clausen og Jonas Gabrielsen har også skabt et begreb, som har ligheder med den fjendtlige spørgsmålstype, gaflen. Denne spørgsmålstype kalder de *selvmodsigelsesspørgsmål* og definerer det som ”at journalisten sætter to modstridende udsagn op imod hinanden og beder (den interviewede, red.) om at forholde sig til diskrepansen mellem de to udsagn.” (Pontoppidan, Jønch-Clausen og Gabrielsen, 2013). Formålet med denne spørgsmålstype er at afsløre intern konflikt – enten med den interviewedes bagland eller med egne udtalelser. Pontoppidan, Jønch-Clausen og Gabrielsen fremlægger tre kategorier af selvmodsigelsesspørgsmål: 1) individ versus individ, hvor personen modsiger sig selv, 2) kollektiv versus kollektiv, hvor fx regeringen er i konflikt med støttepartier og 3) individ versus kollektiv, hvor der er uenigheder mellem fx politisk person og parti.

Gennem spørgsmålene kan journalisten have en indbygget svarpræference, som kalder på et særligt swardesign (Nielsen, 2001: 104). Anvendelse af disse spørgsmålsdesigns kan være en fjendtlig måde at møde sin interviewgæst på. Den indbyggede svarpræference er ofte til stede ved fx polære spørgsmål, hvor komplekse problemstillinger bliver forsimplede og den interviewede risikerer at ende i en fælde (ibid: 183). Ved fældekonstruktionen vil journalisten ofte konfrontere den interviewede med noget, som bekræftes af den interviewede, hvorved den første del af fælden klapper, da han ofte ikke kan benægte næste punkt i fældemodellen, eftersom han har bekræftet det første. Slutteligt vil der komme et *klimaks*, hvor udsagnene sammenkædes og kommer til at fremstå problematiske for den interviewede.

Endelig er det relevant at inddrage, hvordan journalisten kan lægge op til bestemte reaktioner eller tolkninger hos publikum, ved at anvende præsuppositioner. Præsuppositioner er ofte eksplicite og indlejret i et udsagn eller spørgsmål, hvormed det fremlægges som en viden, publikum

og den interviewede er enige i. Journalisten kan også konstruere skepsis hos publikum ved at vælge mellem fire simple greb. Han kan 1) sammenstille udtalelse og faktum, 2) præsentere visuelt dokument med en udtalelse, 3) præsentere modsigende udtalelser fra samme taler og 4) rapportere to sider af en sag, der ikke kan forenes (ibid: 113).

Journalisten har altså mange redskaber og muligheder, når han skal vælge, hvilket lys den interviewede skal fremstilles i, og hvilken opfattelse publikum skal have af ham. Dette vil blive en vigtig pointe i denne opgave.

3.3 Journalistens samfundsopgaver og ansvar

Mie Femø Nielsen giver i sin bog *Replik til journalistikken – mikroanalyse af medieinterviews* (2001) et bud på, hvad journalistens samfundsopgave og ansvar er, og hvad den ikke er:

Skurke skal findes og stoppes og bæster skal begynde at opføre sig ordentligt. Men strengt taget er domsafsigelsen og straffen ikke mediernes opgave. Der laves heldigvis myriader af glimrende interviews, eller i det mindste uskadelige interviews, men desværre også en del dårlige, og i værste fald kan de dårlige være samfundsskadelige. (ibid: 12).

I bogen beskriver Femø Nielsen de journalistiske idealer, der går på 1) neutralitet, 2) upartiskhed og 3) balance (ibid: 24). Senere giver hun selv et mere omfattende bud på det journalistiske ideal, hvor det centrale er ”objektivitet”, der så udfoldes i følgende fire områder: 1) sandhed, 2) neutralitet, 3) balance og 4) relevans (ibid: 25). Disse begreber beskriver, hvordan virkeligheden skal repræsenteres faktuel, journalisten skal være upartisk ift. involverede parter og journalistens egne holdninger, og så skal der ”bringes mere end ét standpunkt frem i dækningen” (ibid: 25), hvilket genkendes fra retoriske begreber som *dissoi logoi* og *controversia*, der skulle belyse en sag fra to sider og netop havde samtalen som demokratisk værktøj. Slutteligt skulle det frembragte være relevant for almenheden.

Neutralitetsidealet er en del af objektivitetsidealet. Mie Femø Nielsen er af den opfattelse, at journalister ikke kan være neutrale:

Naturligvis er IR ikke neutral. Masser af beslutninger fra IRs eller redaktionens side betyder, at virkeligheden bliver konstrueret på en bestemt måde i det givne interview. (ibid: 25)

I stedet for at tale om neutralitet, som Femø Nielsen altså anser for et urealistisk ideal i journalistik, foreslår hun ”formel neutralitet” eller ”neutralistisk ståsted”. For at kunne betragtes som formel neutral skal journalisten:

- 1) Undgå at fremsætte erklæringer, uanset om disse er støttende eller fjendtlige over for IE [den interviewede, red.], der kan blive opfattet som personlige holdninger eller holdninger i/hos medieinstitutionen (...)
- 2) Afstå fra at forholde sig følelses- eller holdningsmæssigt til IEs tale. Det betyder, at respons på IEs tale, der kan udtrykke sym- eller antipati, enighed eller uenighed bliver utilbørlige. (ibid: 26)

Femø Nielsen mener, der er en stigende interviewaggressivitet, hvor fx påståelighed er vundet frem: ”I forbindelse med *påståelighed*, så er der en stigende tendens til, at IR stiller spørgsmål, der indikerer eller arbejder på at fastslå et bestemt synspunkt.” (ibid: 246). Denne påståelighed kommer bl.a. til udtryk ved forord, der får ja/nej-spørgsmål til at hælde mod enten ja eller nej, eller ved negativt formulerende spørgsmål, der hælder mod et ja-svar (ibid). Femø Nielsen beskriver også fjendtlighed som en tendens i interviewstilen: ”Endelig, hvad angår *fjendtlighed*, er der en tendens til, at IR udviser en højere grad af fjendtlighed.” (ibid: 246). Denne fjendtlighed kan komme til udtryk på mange forskellige måder og ofte i spørgsmålsindledninger: kritiske bemærkninger, nedsættende information, fremvise modsigelser mellem ord og handlinger, udstilling af uenigheder og konflikter internt, ved eksplicit at modsige noget den interviewede har sagt, kritisk indhold tages for givet i stedet for at blive udlagt som et synspunkt eller en mulighed, m.fl. (ibid).

Ifølge Femø Nielsen er der flere årsager til, at interviewstilen har ændret sig. Hun anfører, at interviewerens rolle er kommet mere i fokus, således denne kan være interviewets egentlige hovedperson:

Denne udvikling har med den øgede kommercialisering at gøre, hvor det i høj grad kan være programmets vært, snarere end dets gæst, der får folk til at tænde for deres fjernsyn eller radio. Værten kan udvikle et personligt ”brand”, som stationen kan bruge i sin markedsføring af sendefloden over for lyttere og seere. (ibid: 248)

Derudover mener Femø Nielsen også, at neutraliteten er på retur:

Det betyder, at den stringente spørgsmål-svar-struktur forlades. Det resulterer også i en øget brug af bedømmelser. Hvor opgaven før udelukkende var at elicitere information fra IE af hensyn til publikum, bliver det nu relevant at bedømme den. Denne udvikling hænger til dels sammen med den ovenstående øgede fokus på værten; til dels med den tidligere nævnte aggressivitet; og til dels med det faktum, at der også i journalistkredse er øget fokus på, at begreber som objektivitet og neutralitet er utopiske idealer. (ibid: 248)

Hun mener dermed, at kommercialiseringen og den øgede konkurrence er en væsentlig årsag til, at det journalistiske arbejde og interviewstilen har ændret sig.

3.3.1 Fra vagthund til jagthund

”Man kan diskutere, om dele af pressen i stedet for at være en vagthund er blevet til en jagthund, eller om der måske ligefrem er tale om en overhund.” (ibid: 249). I mediebilledet ser vi store og afslørende historier som fx sagen om hvidvask hos Danske Bank. Medierne har stadig denne dybdeborende, undersøgende og vigtige rolle, men der bliver flere og flere personfikserede historier med overskrifter som ”fadøls-Lars”, og ”Gucci-Helle”. Mie Femø Nielsen beskriver, hvordan mediernes vagthundefunktion har ændret sig:

Et andet eksempel på, at rolletransformationen ikke ligger i direkte forlængelse af de demokratiske interesser, er, at arbejdet med selv at generere nyheder og sætte begivenheder i scene kan føre til omvæltninger uden for mediernes rammer, som ikke specielt hører under pressens vagthundefunktion. Man kan skabe en toppolitiker eller vælte vedkommende. Man kan skabe opbakning omkring et politisk tiltag og tilsvarende modvilje mod det. (ibid: 251)

Med dette tilskrives medierne altså en kolossal magt, da de ifølge Femø Nielsen ikke blot gengiver virkeligheden, men *skaber* den. Femø Nielsen mener, at medierne er med til at skabe et utroværdigt billede af sig selv, da de ikke kun framer deres stof, som de ønsker, men også sætter sig selv og deres troværdighed i en udsat position, når de fx anvender en aggressiv interviewstil:

Når en interviewer kommer med bedømmelser og fremsætter synspunkter, så gør han eller hun sig sårbar over for, at den interviewede kommer med uenighedsmarkeringer og sår tvivl om journalistens baggrund for at fremsætte de pågældende synspunkter og bedømmelser. Det kan ikke bare journalisten selv, men også redaktionen bagefter, tabe ansigt på. (ibid: 256)

3.4 Professionalisering af den politiske kommunikation

Med journalisternes stigende aggressivitet opstod et politisk behov for at forberede sig, vinkle historier og uddanne sig i disciplinen ”presse”. ”Spin” og ”ren retorik” er blevet gængse ord i folkemunde, når snakken falder på politik. I 1980’ere blev ”spin” en realitet, på samme tid som kommercialiseringen og tv-mediet begyndte at dominere medielandskabet. Det var også i 80’erne, nærmere bestemt 1984, at stillingen og begrebet ”spin-doktor” opstod, efter The New York Times i en leder beskrev denne nye, specialiserede slags pressemedarbejder, der særligt havde en rådgivende funktion. I Danmark slog begrebet først for alvor igennem i 1999, da to forskere fra Center for Journalistik, SDU, definerede en spindoktor som:

(...) personer med kommunikationskompetence tæt på den politiske ledelse i et politisk parti. Deres opgave er gennem intensiv kontakt med journalister at give en historie det rigtige ”spin”, den rigtige drejning – set i forhold til partiledelsens interesser. (Merkelsen, 2010: 249)

På den måde skulle spindoktorer altså varetage sin arbejdsgivers, partiledelsens, interesser og havde dermed ikke samme objektive oplysningsansvar, som journalisterne historisk var underlagt.

3.4.1 Politikerlede i et aktuelt perspektiv

Med hjælp fra spindoktorer kunne politikerne nu få hjælp til at iscenesætte sig selv og deres politik på de måder, de ønskede. Dog skabtes et fænomen, de fleste danskere i dag kender til: *politikerlede*. Gallup har i 2019 foretaget en undersøgelse for *Magisterbladet*, hvori de undersøger borgernes tillid til politikerne ud fra en 6-trinnet skala (Kølln, 2019). Kun 2 % har ”stor tillid” til folketingspolitikere, mens 61 % placerer sig i den lave halvdel, der har ”lidt tillid” eller ”ingen tillid”.

Værre ser det ud, når man kigger på en anden grafik, hvor udsagnet lyder: ”De fleste politikere er mere optagede af at blive genvalgt end af at gennemføre deres politik” (ibid). Hertil svarer 74 %, at de er ”enige” eller ”overvejende enige”. Det er en meget stor andel af de adspurgte, hvilket tegner et tydeligt billede af en samlet mistillid til folketingspolitikernes motiver. Derudover er der også stor mistillid til folketingspolitikernes evner. 64 % af deltagerne i undersøgelsen svarer ”enig” eller ”overvejende enig” til, at ”politikere træffer en masse beslutninger om noget, som de ikke har forstand på” (ibid). Det viser et billede af en befolkning, der hverken har tillid til politikernes evner eller motiver, hvilket kendetegner politikerlede.

Christian Kock har i sin bog *De svarer ikke* (2011) argumenteret for, at det er politikerne selv, der er skyld i politikerleden. Ifølge ham benytter politikere sig af forskellige retoriske uskikke, som fx stråmænd, talfusk, udenomssnak, omvendt lommetryveri og fortielser. Disse uskikke kan ifølge Kock føre til politikerlede, og han er af den overbevisning, at journalister ikke er kritiske nok, når politikerne svarer udenom. Med titlen på sin bog tydeliggør han, at politikerne ikke svarer, hvilket de igennem spin og vejledning har fået uddannelse i og lykkes med (ibid).

I denne opgave har jeg dog et andet perspektiv på politikerleden, da min hypotese er, at den også kan tilskrives en del af det journalistiske arbejde, der gøres i Danmark. Mit fokus er derfor på et koncentreret udsnit af medierede interviews, som udgør specialets primære omdrejningspunkt.

3.5 Erving Goffman

Erving Goffman var en canadisk sociolog, der beskæftigede sig særligt med identitet som en dynamisk størrelse. Han er ophavsmand til teorier som *framing*, *footing* og *ansigtsarbejde*⁵, hvoraf footing og ansigtsarbejde er relevante ift. min senere analyse.

3.5.1 Footing

Goffman beskrev i 1981 begrebet footing, som det ståsted man indtager. Man kan foretage footingskift, hvorved man kan skifte mellem at tale ud fra sit eget ståsted eller inddrage andres ståsteder. Footingskift er særligt relevant i denne opgaves sammenhæng, da det er en metode, hvorpå journalisten kan frembringe holdninger og foretage bedømmelser, mens han på samme tid bevarer sin formelle neutralitet som journalist.

Gennem eksempler i min analyse vil jeg argumentere for, at footingteorien kan suppleres med en tilføjelse. Footingbegrebet placerer et konkret og eksplicit ansvar hos ”en mangfoldighed af personer, organisationer og dokumenter” (Nielsen, 2001: 37). Jeg er af den opfattelse, at præsuppositioner kan anses som værende i familie med footingbegrebet, da præsuppositioner er en måde, hvorpå journalisten ved at antyde noget implicit kan få sit publikum til at foretage en bestemt tolkning. Denne type vil jeg kalde for *implicit footing*. Ligesom footings er præsuppositionerne konkrete, da journalisten har mulighed for at styre tolkningen, men ansvaret

⁵ Den originale term for ansigtsarbejde er *facework*. Goffman kalder *ansigt* for *face*, og *linje* kalder han *line*. Jeg har valgt at anvende de danske begreber, da jeg har arbejdet med den oversatte tekst.

placeres hos publikum. Jeg vil derfor argumentere for, at denne type for footing er stærkere, da publikum selv fortolker og derfor bliver medskabere af materialet.

3.5.2 Ansigtsarbejde

Vi lever alle i en verden, hvor vi har sociale møder. I disse sociale møder skaber vi billeder af hinanden ud fra verbale og nonverbale handlinger. Sociologen Erving Goffman mener, at vi også skaber et billede af os selv, og at vi ønsker, at andre mennesker har det samme billede af os. Et sådant billede kalder Goffman for *ansigt*: ”Begrebet ansigt kan defineres som den positive sociale værdi et menneske i praksis gør krav på i kraft af den linje andre antager han har lagt ved en bestemt kontakt.” (Goffman, 2004: 39). For at skabe og efterfølgende vedligeholde et ansigt, må vi praktisere en *linje*, hvor vi må opføre os på en bestemt måde, således at det stemmer overens med det ansigt, vi har udvalgt og som vi bærer for omverdenen. Goffman definerer en linje som ”et mønster af verbale og non-verbale handlinger, der udtrykker hans opfattelse af situationen og derigennem hans vurdering af deltagerne, især ham selv.” (ibid: 39). På den måde udøver man ansigtsarbejde, når der er overensstemmelse mellem ansigt og linjen: ”Med *ansigtsarbejde* mener jeg de handlinger som man foretager for at sikre at det man gør, er i overensstemmelse med ansigtet.” (ibid: 45).

Ansigtsarbejde kan være krævende og påvirker vores selvforståelse og fremtræden i de sociale situationer, vi befinder os i. Goffman beskriver, hvordan et menneske reagerer positivt, hvis han føler, at han besidder det rette ansigt: ”Når en person føler at han besidder et ansigt, reagerer han typisk med selvtillid og sikkerhed.” (ibid: 42). Værre er det, hvis et menneske bærer et forkert ansigt eller er helt uden ansigt:

Hvis han fornemmer at han bærer et forkert ansigt eller er uden ansigt, vil han formodentlig skamme sig eller føle sig underlegen på grund af hvad der, foranlediget af ham, er sket med aktiviteten, og på grund af hvad der kan ske med hans omdømme som deltager. (...) Fornemmelsen af mangel på anerkendende støtte i mødet kan overraske ham, forvirre ham, og umiddelbart gøre ham ude af stand til at deltage i samhandlingen. Hans opførsel og fremtræden kan blive usikker og bryde helt sammen. Han kan blive forlegen og ærgre sig. Han kan blive *fløv*. (ibid: 42)

Når et menneske er uden ansigt, som også kaldes *at tabe ansigt*, kan han benytte sig af forskellige ansigtsbevarende strategier for at vende tilbage til sit oprindelige ansigt. Dog kan fremføreren af truslen efter en ansigtsbevarende foranstaltning med fuldt overlæg fremføre truslen igen. Når der sker

denne form for kalkulation med ansigtsarbejdet, taler Goffman om, at mødet ikke længere er ”en scene for gensidig betænksomhed, men mere en arena hvor der afvikles en konkurrence eller en kamp.” (ibid: 56). I denne kamp gælder det om at hævde sig selv og nedgøre sin modstander: ”Den overordnede strategi består i at fremføre gunstige kendsgerninger om sig selv og ugunstige kendsgerninger om de andre,” (ibid: 56). Et sådant aggressivt ansigtsarbejde kan være til stede i medierede politiske debatter, og det sker oftest, når der er et publikum til stede. På den måde kan man vise publikum et interaktionelt overskud og vinde kampen:

I aggressive udvekslinger formår vinderen ikke kun at fremføre oplysninger der er gunstige for ham selv og ugunstige for de andre, men også at demonstrere at han som samhandlingsdeltager kan klare sig bedre end sine modstandere. (ibid: 57)

Goffman beskriver, at opretholdelsen af et ansigt er en *forudsætning* for samtalen og ikke *formålet* med samtalen. Derfor er samtalens parter nødt til at acceptere hinandens ansigter, for at samhandlingen kan fungere hensigtsmæssigt:

Det betyder, at den linje som hver deltager anlægger, som regel får lov at fortsætte, og hver deltager får lov at gennemføre den rolle han tilsyneladende har valgt til sig selv. (...) Den form for gensidig accept synes at være et grundlæggende strukturelt træk ved samhandling, især samhandling ved ansigt til ansigt-samtale. (ibid: 44)

Sprogforskeren Geoffrey Leech har oplistet seks høflighedsmaksimer, som sikrer samarbejde og velvilje i en samtale (Leech, 1983). Maksimerne er vigtige, da de beskriver, hvordan vi sikrer et godt samarbejde i samhandling. Dermed skal vi af høflighed acceptere hinanden og hinandens holdninger for at undgå sammenstød i samtalen. Ifølge Goffman er der tale om en *praktisk accept* snarere end en rigtig accept:

Det er typisk en ”praktisk” accept, ikke en ”ægte” accept, da den normalt ikke bygger på en enighed om åbent udtalte, dybtføjte vurderinger, men på en vilje til midlertidigt at foregive holdninger som deltagerne ikke er virkelig enige i. (Goffman, 2004: 45)

I de medierede interviews, jeg i denne opgave beskæftiger mig med, drejer det sig om at argumentere for forskellige synspunkter. Derfor vil den praktiske accept på flere områder ikke være

fyldstgørende, da det vil kunne tolkes som en accept af modpartens argumenter og synspunkter. Hvis ansigtsarbejde anvendes i analysearbejde, vil teorien derfor være mangelfuld, men dog stadig brugbar og relevant. Derfor vil jeg anvende den retoriske appellform *etos* som et supplement til Goffmans teori om ansigtsarbejde.

3.6 Etos

Erving Goffmans teori om ansigtsarbejde er overvejende tiltænkt hverdagssamtaler. På den måde har teorien et mere kortsigtet og nutidigt perspektiv, men er dog stadig relevant at inddrage i denne opgave, da det beskriver, hvad der foregår i det interaktionelle samarbejde. Jeg har valgt at supplere ansigtsarbejdeteorien med *etos*, fordi *etos* er særligt relevant, når en taler skal henvende sig til et publikum. I min indsamlede empiri er der et fysisk publikum til stede, hvorfor den talende henvender sig med henblik på at skabe en effekt, der skal vare på længere sigt, hvormed der skabes et fremtidigt fokus.

Begrebet *etos* blev for første gang introduceret, da Aristoteles beskrev de fagmæssige *pisteis*: *etos*, *patos* og *logos*:

De bevismidler, taleren selv tilvejebringer ved sin tale, fordeler sig på tre typer. Den første baseres på talerens karakter og hele væsen, den anden på at tilhørerne sættes i en bestemt stemning, og den tredje på selve det, der siges. (Aristoteles, 1983⁶: 34)

Om *etos* skriver Aristoteles: ”Overbevisning skabes gennem talerens karakter (*ethos*), når talen holdes på en sådan måde, at den gør talerens person troværdig.” (ibid: 34). *Etos* indeholder tre *etos*dyder, som Aristoteles ligeledes beskrev som: ”hans klogskab [*phronesis*], hans moralske karakter [*arete*] og hans velvilje [*eunoia*].” (ibid: 113).

*Etos*dyden *arete* siger noget om talerens moralske karakter og værdier. Hvis taleren skal styrke sin *arete*, er det vigtigt for ham at fremhæve de værdier, publikum deler, hvormed der skabes et værdifællesskab. *Phronesis* handler om at fremstå indsigtfuld og erfaren, hvilket en taler kan gøre direkte eller indirekte ved fx at berette om sin erfaring. Den sidste *etos*dyd, *eunoia*, er den velvilje, taleren viser sit publikum. Taleren skal anerkende sit publikum og vise, at han er optaget af deres problemer.

⁶ Aristoteles levede 384-322 f.v.t., men hans samlede tekster blev først udgivet i bogen *Retorik* i 1983.

3.6.1 Nutidige perspektiver på etos

James McCroskey har i sin bog *An introduction to Rhetorical Communication* (2005) beskrevet, hvordan etos, ifølge ham, ligger hos modtageren: "Ethos is the attitude toward a source of communication held at a given time by a receiver" (ibid: 83). Modsat Aristoteles mener McCroskey, at etos er en dynamisk størrelse, hvori der eksisterer tre faser: 1) *initial ethos*, 2) *derived ethos* og 3) *terminal ethos* (ibid). Publikum vil som regel have et kendskab til taleren, hvilket McCroskey betegner *initial ethos*. Gennem talen kan taleren justere eller ligefrem styrke eller svække dette etos, hvilket er den fase, som McCroskey kalder *derived ethos*. Endelig vil publikum have en holdning til taleren efter talen, hvor de måske har ændret syn på ham. Denne sidste fase betegner McCroskey som *terminal ethos*.

Gennem talen, eller i dette speciales tilfælde; interviewet, kan taleren anvende direkte eller indirekte etosappeller (Gabrielsen og Christiansen, 2010). Man kan forsøge at styrke sin etos direkte ved at fortælle om sig selv, hvilket kan gøres på forskellige måder. Det kan gøres ved at benævne bedrifter, uddannelse, erfaring på forskellige områder, osv. Denne form for etosappel skal taleren dosere rigtigt, da talerens hensigt om at styrke sin etos vil være tydelig, og publikum kan dermed føle sig manipuleret. På den måde kan taleren fremstå beregnende og utroværdig hos noget af publikum (ibid).

Taleren kan også benytte sig af den indirekte etosappel, hvor han kan beskrive sin egen person indirekte gennem dét, han siger, og måden han siger det på. Det kan være valg af sprog, historier om egen person, argumenter, osv. Når taleren anvender indirekte etosappel *viser* han altså, hvem han er som person, i stedet for at sige det, hvilket kan influere positivt på publikums opfattelse af ham (ibid).

3.7 Positionering af selver

Bronwyn Davies og Rom Harré beskrev i 1990 begrebet *positionering*. Davies og Harré definerer positionering som "den diskursive proces, hvorved selver lokaliseres i samtaler som observerbart og subjektivt kohærente deltagere i historier, der produceres i fællesskab." (Davies og Harré, 2014: 31). Ligesom Goffman anser de altså identitet og selvet som en diskursiv størrelse. I teksten introducerer de to former for positionering: reflektiv og interaktiv positionering: "Der kan ske interaktiv positionering, hvor det, den ene siger, positionerer den anden. Og der kan forekomme reflektiv positionering, hvor en person positionerer sig selv." (ibid: 31).

På den måde kan positionering anskues som en form for selvscenesættelse, ligesom det gør sig gældende med etosappellerne beskrevet ovenfor. Jeg er af den opfattelse, at de to teorier kan supplere hinanden, da direkte og indirekte etosappeller illustrerer, hvordan vi fremstiller os selv, mens positioneringsteorien beretter, hvordan man både kan positionere sig selv og andre dynamisk. Jeg er opmærksom på, at positioneringsteorien har et dynamisk sigte, men jeg vil i min opgave argumentere for, at positioneringerne også kan have en mere langsigtet effekt, hvorfor jeg vælger at supplere begrebet positionering og Goffmans ansigtsarbejdeteori med Aristoteles' og McCroskeys teori om etos.

I min bacheloropgave, *Den kritiske journalistiks indvirkning på en politisk debat* (2013), giver jeg afslutningsvis en beskrivelse af et begreb, jeg kalder *positionerende journalistik*. Begrebet bliver udgangspunktet for min analyse i dette speciale, hvor positioneringsteorien særligt bliver akkompagneret af Goffmans teori om ansigtsarbejde og Aristoteles', og senere McCroskeys, teori om etos. Nedenfor vil jeg give en definition på begrebet, som vil fungere som en del af mit begrebsapparat i den empiriske analyse.

3.7.1 Positionerende journalistik

Davies og Harré beskriver den interaktive positionering som noget, man gør, når man positionerer et andet menneske. Derfor vil jeg anvende deres teori til at beskrive den type positionering, som jeg redegør for i denne opgave. Positioneringen foretages af en journalist, hvorfor jeg kalder dette fænomen *positionerende journalistik* og har valgt at inddele begrebet i to underpunkter: *etosfremmende* og *etossvækkende positionerende journalistik*. Det har jeg gjort af den årsag, at jeg både ser journalister, der positionerer sig selv reflektivt, hvor de fremmer deres eget etos, men også foretager interaktive positioneringer af deres interviewpersoner, der får de interviewede til at tabe ansigt, hvorfor deres etos svækkes.

Den etosfremmende journalistik trækker, som navnet antyder, på etosteorien, hvor man med de tre forskellige etosdyder, *phronesis*, *arete* og *eunoia*, kan iscenesætte sig selv direkte eller indirekte. I den etosfremmende journalistik fokuseres der på journalisters refleksive positionering. Hensigten med den etosfremmende journalistik må formodentligt være at sætte sig selv i scene som journalist og lægger sig derfor op ad Mie Femø Nielsens udsagn:

IR er kommet mere i fokus, således at det kan være denne, der er interviewets egentlige hovedperson. (...) Denne udvikling har med den øgede kommerialisering at gøre, hvor det i høj grad kan være programmets vært, snarere end dets gæst, der får folk til at tænde for deres fjernsyn eller radio. (Nielsen, 2001: 248)

Journalisten har dog også muligheden for at styre, hvordan den interviewede bliver fremstillet, hvilket fx gøres med etossvækkende positionerende journalistik. Hertil vil jeg udvide Erving Goffmans ansigtsarbejdeteori, da jeg er af den overbevisning, at man også kan blive *tildelt* et ansigt af sin debatmodstander, der altså foretager en interaktiv positionering. Jf. Mie Femø Nielsens udsagn ovenfor vil jeg i min empiriske analyse undersøge, om denne tildeling af et ansigt hovedsageligt er et forkert ansigt i den kritiske journalistik. Det er min hypotese, at journalisten tildeler den interviewede et forkert ansigt eller forsøger at få ham til at tabe ansigt, hvormed han svækker den interviewedes etos. I denne opgave vil positioneringsbegrebet anvendes til at karakterisere journalistens handling, mens ansigtsarbejdeteorien kan være med til at forklare, hvilke mekanismer der er i spil ift. den interviewedes reaktioner på journalistens positionerende handling.

Mie Femø Nielsen har, som omtalt i teori afsnittet, beskæftiget sig med, hvad hun kalder fjendtlighed og brud på den formelle neutralitet. Hun beskriver, ligesom Stig Hjarvard, hvordan journalistikken er blevet kritisk for at give befolkningen de bedste betingelser for demokratisk medborgerskab. Femø Nielsen introducerer i sin bog sluttelig sin påstand om, at noget af den kritiske journalistik er gået fra at være *vagthund* til *jagthund*. Begrebet positionerende journalistik er et mere konkret forsøg på at illustrere, hvilke mekanismer der er i spil, når journalisten går fra at være en *vagthund* til at være en *jagthund*.

4.0 Analyse

I følgende analyse vil jeg anvende teorierne, jeg har beskrevet ovenfor. Det vil jeg gøre gennem analyser af programmer fra public service-kanaler, hvor positionerende journalistik er til stede. Først vil jeg fokusere på den etosfremmende positionerende journalistik, hvor Clement Kjersgaard vil være genstand for min analyse.

4.1 Showets stjerne

Mie Femø Nielsen beskriver, hvordan interviewerens arbejdsrolle har ændret sig gennem tiden, hvortil hun opstiller tre særlige punkter, hvor interviews og interviewere har ændret sig. I denne opgave er det særligt de to sidste punkter, der er relevante: 1) forringet research, 2) interviewerens mere i fokus og 3) neutraliteten på retur (Nielsen, 2001: 248).

En stor del af mit empiriske materiale består af interviews, hvor Clement Kjersgaard er vært. Programmerne hedder *Hos Clement* og *Vi ses hos Clement*, ligesom Clement gennem tiden har været vært i programmer som *Clement Direkte*, *Clement Kontra*, *Clement interviewer*, *Ugen med Clement*, *Clement Søndag* m.fl. I de fleste af programmerne, hvor Clement Kjersgaard er vært, indgår hans navn i programtitlen, og det er et fænomen, som Femø Nielsen beskriver i et af sine tre punkter:

IR er kommet mere i fokus, således at det kan være denne, der er interviewets egentlige hovedperson. (...) Denne udvikling har med den øgede kommerialisering at gøre, hvor det i høj grad kan være programmets vært, snarere end dets gæst, der får folk til at tænde for deres fjernsyn eller radio. (ibid: 248).

Udover dette øgede fokus på interviewerens er hans neutralitet og objektivitet nu også på retur ifølge Femø Nielsen:

Hvor opgaven før udelukkende var at elicite information fra IE af hensyn til publikum, bliver det nu relevant at bedømme den. Denne udvikling hænger dels sammen med den ovenstående øgede fokus på værten, dels med den tidligere nævnte aggressivitet, (ibid: 248)

Intervieweren opgiver altså oftere sine idealer om neutralitet, og han foretager flere bedømmelser end tidligere. Nielsen beskriver, at én af årsagerne skal findes i den øgede fokus på værten. For at undersøge dette vil jeg analysere en introduktionssekvens fra programmet *Vi ses hos Clement* fra 16. september 2018, hvor jeg vil anvende mit eget analytiske greb, etosfremmende positionerende journalistik, der i denne sekvens særligt skabes gennem etossvækkende positionerende journalistik.

4.1.1 ”Er I glade? Er I klar? Er I parat?”

Clement Kjersgaard (herefter CK) er vært i programmet *Vi ses hos Clement*. CK indgår i programtitlen, og Danmarks Radio anvender dermed CKs etos til at markedsføre programmet, hvorfor CK fremstår som den egentlige hovedperson. Dette understreges yderligere, da programtitlen kommer op på skærmen og ”Clement” er fremhævet med stor skrift, der fylder det meste af skærmen:

(Skærmlip fra *Vi ses hos Clement*, 16-09-2018, 00:30)

CK indleder programmet med at henvende sig direkte til publikum i studiet: ”Godaften mine damer og herrer” (Bilag 1: 1. 2). Det efterfølger han med ”Er I glade?” (ibid), hvilket har en underholdende undertone og lyder som noget, man kan sige inden en kamp, koncert eller lignende, hvor publikum har en central rolle. De næste spørgsmål understreger denne tolkning: ”Er I klar? Er I parat?” (ibid: 1. 4-6), hvilket indikerer, at der skal ske noget stort, som de skal være klar til. Dermed positionerer han ikke blot sig selv som vært og centrum for programmet, men positionerer også udsendelsen som et program, der leverer noget godt og spændende og underholder sit publikum. På den måde får programmet karakter af at være et *show*, hvilket også bliver tydeligt i den lange og underholdende introduktion.

CK har i hele den introducerende passage flere direkte spørgsmål til publikum og inddrager dem aktivt:

er I glade? (ibid: l. 4)

er I klar? (ibid: l. 6)

Er I parat? (ibid: l. 8)

Kan I huske i gamle dage? (ibid: l. 16)

er det ikke rigtigt, så skal der ske noget, ikke? (ibid: l. 37)

har I hørt om det? (ibid: l. 42)

man skal jo selvfølgelig i ældresektoren have fokus på hvad, hvad skal man have fokus på nu? (ibid: l. 43-44)

Er det ikke rigtigt? (ibid: l. 48)

de har haft landsmøde, de gav en pris til hvem? (ibid: l. 56)

hvem er så, ifølge Det Radikale Venstre det mest magtfulde medlem af Europaparlamentet? (ibid: l. 60)

kan I huske hvad han hedder? (ibid: l. 61)

De Radikale havde havde møde i hvilken dansk by? (ibid: l. 73)

ovre i Herning, der havde hvem landsmøde? (ibid: l. 74)

de vil have fokus på hvad? (ibid: l. 76)

men også hjemsendelse, ikke også? (ibid: l. 78)

I har alle sammen læst det, op med hånden, ikke også, (ibid: l. 83)

Men de radikale det er jo ikke, det parti er ikke hvad det har været, vel? (ibid: l. 92)

Er det mig, det der med det Radikale Venstre? (ibid: l. 98)

Er en lille smule ironisk, ikke? (ibid: l. 103)

de er pressede nu, kan I mærke det? (ibid: l. 104)

På den måde engagerer CK publikum og skaber en ramme, der minder mere om komik, end det minder om introduktionen til et oplysende interview med neutralitetsidealer.

Den indledende passage bruger CK ikke til at introducere sine gæster eller emnerne, men derimod bliver passagen brugt til at positionere bestemte politikere i en humoristisk, nærmest satirisk sketch. Forskeren Ole Tøgeby karakteriserer satire som:

(...) det at afsenderen siger noget som ved brud på Grice's maksimer markeres som et karikeret ekko af en 3. persons tanker og handlinger, hvorved det uden ansvar for afsenderen er underforstået at personen dermed er gjort til grin på grund af sin karakter. Satiren inkluderer altid adressaterne i et usolidarisk gøren grin med offeret. (Togeby, 2013: 9)

CK skaber en tretrinsrakket, hvor han fremstiller tre politiske personer, der alle var, eller lige havde været, fra den daværende højreorienterede regering, i et satirisk lys:

Kan I huske i gamle dage, da kæmpede politikere for at blive ministre, nu kæmper de for at slippe. Mette Bock har afviklet kulturpolitikken, så tager hun til Bruxelles. Esben Lunde Larsen. Afviklede miljøpolitikken, så tog han til USA. Søren Pind. Afviklede Søren Pind og (0,9) og det var det. Det var det, faktisk, vi har ikke hørt fra ham siden. (Bilag 1: l. 14-28)

Han positionerer dem alle tre som *afviklende*, hvilket er et negativt ladet ord, da det implicerer, at politikken skal afvikles, før man får lov til at *slippe* for at være minister. Det kan bl.a. underbygges af, at CK fremhæver, at Mette Bock ”skar 20 % af DR” (ibid: l. 11), hvorefter hun ifølge CK udtalte: ”Jeg gider heller ikke læng længere være Kulturminister.” (ibid: l. 12). Ved at fortælle om hendes efterfølgende rejse væk fra Danmark og til Bruxelles efter verbet ”afvikle”, præsupponeres det, at dansk kultur og Danmark ikke betyder noget for hende, hvormed hun positioneres som ligeglad og som et menneske, der blot har egne mål for øje. Det samme gør sig gældende for udsagnet om Esben Lunde Larsen, der positioneres som en politiker, der er ligeglad med miljøet, da han afviklede miljøpolitikken. Det forstærkes af, at CK fremhæver, at det netop var USA, Esben Lunde Larsen tog til, der er kendt for at modarbejde den internationale klimaaftale.

Endelig afslutter CK tretrinsraketten med Venstre-politikeren Søren Pind, der dog ikke får skyld for at afvikle nogen politik. Derimod inddrager CK elementer fra satiren, da han i stedet siger, at Søren Pind afviklede sig selv. Dermed henviser han implicit til det faktum, at Pind udtalte: ”Jeg føler mig tømt” (Andersen, 2018) og forlod dansk politik. På den måde positionerer CK den daværende regering ud fra ministre som enkeltpersoner, der fortsætter i det følgende:

Lad mig sige det på den her måde. Man ved, at det at det er en lidt usædvanlig regering, når den mest erfarne minister på holdet, det er Simon Emil Ammitzbøll. Man ved, joøh, man ved at det er en lidt usædvanlig regering, når den mest karismatiske minister på holdet, det er Troels Lund Poulsen. (Bilag 1: l. 30-35)

Som en pars pro toto lader CK særlige enkeltpersoner fremstå som udgørende regeringen. Til at argumentere for den usædvanlige regering positionerer han Simon Emil Ammitzbøll som uerfaren ved at sige, han er den meste erfarne på holdet, hvormed han præsupponerer hans uerfarenhed. Derudover positionerer han igen regeringen ved at udtale, at Troels Lund Poulsen er den mest karismatiske på holdet, hvormed han præsupponerer dennes manglende karisma.

Implicit positionerer han altså, vha. positioneringer af enkeltpersoner, regeringen som institution. Han positionerer regeringen som uerfaren, uengageret og ukarismatisk ved at implicere, at de nævnte ministre netop ikke er de mest erfarne, engagerede og mest karismatiske som belæg for sin påstand. Endelig udlægges passagen som en accepteret sandhed, da CK begynder passagen med ”man ved”. Med pronominet ”man” gør CK det efterfølgende til et udsagn, alle erklærer sig enige i. Det understreges af verbet ”ved”, da verbet ”at vide” henviser til sikker viden og sandhed.

4.1.2 Humor som redskab

Brugen af humor er interessant i denne indledende passage af programmet *Vi ses hos Clement*. Humor har en inkluderende og samlende effekt, hvilket John C. Meyer beskriver i sin artikel ”Humor as a Double-Edged Sword: Four Functions of Humor in Communication” (2000): ”(...) find humor a useful tool for uniting their audience behind them and dividing them from the opposition;” (ibid: 311). CK kan altså gennem humor samle publikum bag sig, og de kan derfor, sammen med ham, være kritisk, nærmest hånlige og latterliggørende, stillet mod de gæster, CK efterfølgende får i studiet.

CK anvender særligt humor, jf. ovenstående analyse, hvor han fremstår overlegen ift. de personer, han positionerer gennem humor og satire. Denne form for anvendelse af humor kalder Meyer *superiority*: ”The superiority theory notes that people laugh outwardly or inwardly at others because they feel some sort of triumph over them or feel superior in some way to them.” (ibid: 314). *Superiority humor* kan også skabe et stærkt fællesskab over, at andre latterliggøres, hvilket skaber en fælles følelse af overlegenhed: ”Laughing at faulty behavior can also reinforce unity among group members, as a feeling of superiority over those being ridiculed can coexist with a feeling of belonging” (ibid: 315). Gennem denne form for humor vil jeg argumentere for, at CK anvender en indirekte etosappel, hvor han fremstiller sin magt og overlegne position. Men der er også elementer af funktionen *enforcement*, der tillader den talende at håndhæve særlige normer: ”Humor allows a communicator to enforce norms delicately by leveling criticism while maintaining some degree of identification with an audience.” (ibid: 320). På den måde kan CK altså være fjendtlig, måske

ligefrem fremføre angreb, der fører til sammenhold med publikum: "Humor can be used in such ways to bring a speaker symbolically closer to an audience, which is the most crucial need for the unifying effect of humor, especially through identification." (ibid: 324).

CK kan "drille"⁷ (Alberts, Kellar-Guenther og Corman, 1996: 337) sine gæster aggressivt, så længe han framer angrebet som "sjov"⁸ (ibid). Det forsøger han i denne indledende introduktion, hvor han med sine punchlines og publikums grinende reaktioner positionerer sig selv som en form for komiker med et drilleri, der både er humoristisk og aggressivt på samme tid, "as it makes a potentially negative statement about the recipient, but is framed as humor or play." (ibid: 337). Det kommer fx til udtryk, da han gennem sammenligning positionerer Thyra Frank som en passiv pensionist, der ikke gider involvere sig i samfundet:

CK: Det er okay, det er okay når man kommer op i årene, man gider ikke læse aviser, man gider ikke følge med og man gider ikke svare på spørgsmål, man vil bare sidde hele dagen og spille kalaha og spise guldkarameller, ligesom Thyra Frank.

Publikum: *griner*

CK: Det er okay (.)

(Bilag 1: l. 51-55)

Denne etossvækkende positionering af Thyra Frank er farlig for hendes omdømme som politiker, selvom ytringen er fremsat humoristisk, da publikum, trods den humoristiske form, kan tillægge udsagnet en grad af sandhedsværdi. Derudover positioneres Thyra Frank som en politiker, man godt kan gøre grin med, hvormed hun kan risikere at miste respekt hos publikum. Gennem anvendelsen af humor skaber CK en positionering, som svækker den positioneredes ansigt i situationen, men sandsynligvis også troværdigheden og dermed etos på længere sigt.

Som beskrevet ovenfor vha. diverse humorteorier skabes der en form for identifikation og fællesskab med publikum, hvorfor humoren ikke blot anvendes som redskab i CKs etossvækkende positionerende journalistik, men også får en funktion som etosfremmende positionering af CK selv: "Persons who are perceived to appreciate humor readily are generally more popular with others."

⁷ Originalt begreb *tease*: Alberts, Kellar-Guenther og Corman, 1996: 337

⁸ Originalt begreb *play*: Alberts, Kellar-Guenther og Corman, 1996: 337

(Meyer, 2000: 311). Publikum sætter nemlig pris på humor, og derved appellerer han indirekte til sin etos ved at anvende humor. En sådan humoristisk åbningssekvens synes altså at stille publikum over i CKs ringhjørne, inden han skal interviewe sine gæster

Men den etosfremmende positionering, CK laver af sig selv, kan også svække hans etos, hvis ikke publikum er modtagelig ift. situationens modenhed (Hauser, 1986: 39). CK er altså afhængig af publikums latter, for at den introducerende sekvens kan lykkes, hvorfor han balancerer på en knivsæg mellem sjov og seriøsitet og risikerer sin etos som journalist. Publikum griner sandsynligvis bl.a., fordi der eksisterer en politikerlede og dermed en konsensus om, at man gerne må gøre grin med politikerne. Dermed synes publikum at være modtagelig ift. situationens modenhed.

Det er interessant, at CK lykkes med at latterliggøre politikere i et seriøst talkshow på public service-kanalen DR1. Derfor kan der argumenteres for, at der er tale om en form for genrehybrid, hvor politik og satire kombineres i et oplysende tv-format. Det vil jeg ikke behandle i dette speciale, men er opmærksom på, at det kan spille en rolle i kommunikationssituationen.

4.1.3 Etossvækkende positionering af politiske partier

Det er ikke kun politiske enkeltpersoners etos, der svækkes gennem humor i passagen. CK udviser aggressiv interviewadfærd mod flere politiske partier ved at anvende humor. Dermed framer han angribende drillerier som ”sjov” (Alberts, Kellar-Guenther og Corman, 1996).

CK viser publikum Det Radikale Venstres nye udspil, som de selv kalder ”Fremad”:

Det Radikale har lavet et nyt udspil, I har alle sammen læst det, op med hånden, ikke også, udspillet hedder: FREMAD. Åh ja, I kan se det på skærmen nu, ikke, fremad, det er sejt, det er store bogstaver, så ved man det er vigtigt, ikke også, det er smarte farver, ihha,

(Bilag 1, l. 83-86)

CK efterfølger beskrivelsen med interjektionen ”åh”, der udtrykker ”betagelse, overraskelse eller bestyrtelse” (Nudansk Ordbog), hvilket virker overdrivende og dramatisk i situationen. Dermed præsупponeres det gennem overdrivelse, at der er tale om ironi, hvorved Det Radikale Venstre ”drilles” ved hjælp af humor. Drilleriet fortsættes, da CK kalder udspillet ”Fremad” for ”sejt”, hvilket er et ungdommeligt ord. CK kalder farverne i udspillet layout for ”smarte”, hvilket lægger sig op ad

adjektivet ”sejt” som ungdommelig frase, ligesom der også laves en implicit henvisning til reklamebranchen, der netop beskæftiger sig med ”smart layout”. Ved at anvende adjektiver som disse signalerer han, at han ”driller” Det Radikale Venstre. På den måde positionerer han gennem sit sprogvalg Det Radikale Venstre som et parti, der er ungdommeligt og optaget af at være ”trendy” fremfor at være voksent og seriøst, hvormed han svækker dets etos.

Den etossvækkende positionering af Det Radikale Venstre fortsætter og tydeliggøres i afslutningen, da CK siger, partiet ikke er, hvad det *har* været:

CK: Men de radikale det er jo ikke, det parti er ikke hvad det har været, vel? (1,7)
Og det har de i øvrigt aldrig nogensinde været. Nå

Publikum: *griner*

(Bilag 1: l. 92-93)

Ved at sige Det Radikale Venstre ikke er, hvad det har været, præsupponerer CK, at partiet ikke er så *godt*, som det har været. Efterfølgende siger CK eksplicit, at partiet i øvrigt ”aldrig har været”. På den måde præsupponerer CK, at partiet *aldrig nogensinde* har været godt, hvormed han fratager det politiske parti Det Radikale Venstre deres seriøsitet og troværdighed gennem etossvækkende positionerende journalistik. Udsagnet afsluttes med inddragelse af en aktuel meningsmåling, hvormed CK anvender en footing for sin drillende påstand, der accepteres af et grinende publikum:

CK: I lyset, kan man sige, af de aktuelle målinger så burde det jo i grund hedde god tur hjem, ehm.

Publikum: *griner*

CK: *griner*

(ibid: l. 95-98)

Det Radikale Venstre er ikke det eneste politiske parti, CK positionerer. Han laver også en positionering af Dansk Folkeparti, da han taler om hjemsendelser:

CK: Syrere skal hjem til Syrien. (0,7) Irakere skal hjem til Irak. (0,9) Medlemmer af Dansk Folkeparti skal hjem til middelalderen.

Publikum: *griner*

CK: Det er hjemsendelse,

(ibid1: l. 79-82)

CK fremstiller en tretrinsraket, hvor han gennem den stilistiske figur *anafor* har tre næsten identiske sætninger, hvor subjektet dog er forskelligt: syrere, irakere og medlemmer af Dansk Folkeparti. Dertil er præpositionsleddet forskelligt: til Syrien, til Irak, til middelalderen. Ved at skabe en *anafor* laver CK en sammenligning, hvor medlemmer af Dansk Folkeparti sidestilles med syrere og irakere, hvor det ved deres hjemsendelse præsупponeres, at partiets medlemmer er uønskede i Danmark. Gennem sammenligning præsупponerer CK, at Dansk Folkepartis medlemmer er ligeså uønskede i Danmark, som Dansk Folkeparti mener, at syrere og irakere er. Dertil ”drilles” partiet, da det ikke skal hjemsendes til et andet land, ligesom syrerne og irakerne, men derimod hjemsendes til en anden tid: middelalderen. Ved det udsagn præsупponeres det, at Dansk Folkeparti er gammeldags og ikke har noget at gøre i nutidens Danmark, hvorfor det ikke kun er uønsket men heller ikke følger med tiden.

Sluttelig skaber CK en etossvækkende positionering af Socialdemokratiet, da han afslutter åbningssekvensen med at tale om indvandrerkritiske og halvtotalitære partier, der er mere indvandrerkritiske end Dansk Folkeparti. CK oplister Stram Kurs og Nye Borgerlige, der begge har en stram indvandrerkritisk politik, hvortil han gennem oplistningen sammenligner Socialdemokratiet med de to partier:

CK: der kommer et om ugen, indvandre kritiske halvtotalitære partier, der går ud og tager medierne og som virkelig bare driver Dansk Folkeparti længere og længere ud, eh eh eh, Stram Kurs. Nye Borgerlige. Socialdemokratiet

Publikum: *griner*

(ibid: l. 110-114)

CK positionerer Socialdemokratiet ved at sammenligne dem med Stram Kurs og Nye Borgerlige, hvortil Socialdemokratiet tillægges samme indvandrerkritiske politik. Derudover kommer oplistningen efter, at CK har beskrevet de partier, han efterfølgende lister op, eksplicit som indvandrerkritiske og halvtotalitære. Socialdemokratiet positioneres altså ikke bare som et

indvandrerkritisk parti på den yderste højrefløj, men tillægges også totalitære holdninger og får dermed karakter af et diktatorisk parti, der ønsker at styre borgernes privatliv. For et parti som Socialdemokratiet, der historisk er en del af venstrefløjen i dansk politik, er en sådan positionering etossvækkende, da venstrefløjen generelt har sympati og omsorg som linje i deres ansigtsarbejde. CK kan foretage den etossvækkende positionering ved hjælp af humor, hvilket også godtages af publikum, der griner ad hans udsagn.

CK gør i dette program altså brug af humor, hvortil han forsøger at skabe et fællesskab med publikum. Humoren tillader ham at latterliggøre sine gæster, da han kan ”drille” sine gæster og sige det bare er ”for sjov” (Alberts, Kellar-Guenther og Corman, 1996). Med humoren foretager CK en etossvækkende positionering af politikerne, men laver også en etosfremmende positionering af sig selv, da humor ofte vinder popularitet (Meyer, 2000).

4.2 Fortolkende positionering

I programmet *Hos Clement* på DR1, hvor CK var vært, var daværende oppositionsleder Lars Løkke Rasmussen (herefter LLR) gæst. I programmet vil jeg gennem analyse påvise, hvorledes journalisten CK fortolker på politikerens LLRs handlinger og derved skaber etossvækkende positioneringer.

4.2.1 ”Så derfor kan I nu roligt blive i hængekøjen?”

I forordet konkluderer CK, at LLR ikke har været meget til stede på Folketingets talerstol: ”De sidste mange måneder har han ikke været meget at finde på Folketingets talerstol,” (Bilag 2: 1. 1-4). Påstanden fremlægges uden bevis, hvormed publikum får påduttet en holdning, de ikke aktivt skal tage stilling til. Efterfølgende byder CK velkommen til LLR og efterfølger velkomsten med et spørgsmål, der lægger sig op ad forordets påstand om inaktivitet: ”Godaften og velkommen Lars Løkke Rasmussen, er du aktiv nok i den offentlige debat?” (ibid: 1. 8-9). Femø Nielsen kalder denne tendens for påståelighed og definerer den som en del af en stigende interviewaggressivitet:

I forbindelse med *påståelighed*, så er der en stigende tendens til, at IR stiller spørgsmål, der indikerer eller arbejder på at fastslå et bestemt synspunkt. (...): forord, der får ja/nej-spørgsmål til at hælde mod enten ja eller nej, hvor dette er fjendtligt over for IEs politik, person eller administration. (Nielsen, 2001: 246)

Forordet og det efterfølgende spørgsmål illustrerer dermed en aggressivitet og fjendtlighed fra CK, da han laver en etossvækkende positionering af LLR som en passiv politiker, der ikke tager del i den offentlige debat.

I sit svar laver LLR en tidsforskydning, hvor spørgsmålet om hans fortidige aktivitet og engagement bliver forskudt til at dreje sig om hans nutidige aktivitet: ”Den næste halve time er jo jeg i hvert fald, det er min plan.” (Bilag 2: l. 11). CK fanger forskydningen, hvortil han laver en interaktiv positionering af LLR som værende passiv: ”så nu gør du en undtagelse kan man [sige, og blande dig i den her...]” (ibid: l. 17). Her præsupponerer CK, at LLR ikke er eller har været aktiv i den offentlige debat, ved at sige at han denne aften gør en undtagelse. CK anvender altså en implicit footing, hvor publikum selv gør antagelsen ud fra den præsupposition, han har skabt. På den måde forsøger CK at bevare sin formelle neutralitet.

Spørgsmålet om LLRs aktivitet i den offentlige debat efterfølges af endnu en forskydning fra LLR, da han foretager en aktørforskydning:

- LLR. [e:] overhovedet ikke jeg synes faktisk vi, vi vi er meget aktive, altså: e:h, ø:h alt det regeringen er i gang med at gennemføre, det er jo ting, vi gik til valg på,
- CK. all right
- LLR. altså venstre gik til valg på
- (ibid: l. 19-25)

LLR laver i den direkte etosappel ”vi er meget aktive” (ibid) en aktørforskydning, hvor han forskyder fokus fra sig selv til sit parti Venstre og dets aktivitet. Forskydningen accepteres umiddelbart af CK, som i sit efterfølgende spørgsmål har ændret fokus fra ”du” til ”I”: ”så, så som du vil sige at, at I fremlagde regeringens politik før valget” (ibid: l. 27-28). Turen efterfølges dog af et interaktivt positionerende spørgsmål: ”så, så som du vil sige at, at I fremlagde regeringens politik før valget, så derfor kan I nu roligt blive i hængekøjen” (ibid). Her foretager CK en etossvækkende positionering af LLR og partiet Venstre, hvor de bliver tildelt et ansigt som dovne og passive. Derudover præsupponeres det ved at anvende verbet *blive*, at de har været i hængekøjen i længere tid, og dermed været dovne og passive i længere tid. CK fortolker derfor på LLRs påståede inaktivitet i den offentlige

debat, når han skaber et billede af LLR i en hængekøje, der slapper af og skaber dermed en etossvækkende positionering af ham ud fra fortolkning.

Denne etossvækkende positionering stemmer ikke overens med det ansigt, som LLR forsøger at bevare: ”jeg synes faktisk vi, vi vi er meget aktive” (ibid: l. 19-20) ved at appellere direkte til sin etos. For en politiker, hvor styrke, handlekraft og troværdighed er kerneværdier, er en sådan etossvækkende positionering farlig for LLR og hans *terminal ethos*. Derfor forsøger han hurtigt at skille sig af med det ansigt, CK tildelte ham og partiet Venstre, ved at appellere direkte til sin etos:

LLR: Vi er bestemt ikke i nogen hængekøje, hvis du ser på hvad regeringen har lavet siden den kom til, så har den lavet reformer der svarer til ekstra arbejdsudbud på 20.000, mens jeg var statsminister og finansminister der lavede vi reformer der svarede til et arbejdsudbud på 100.000, altså fem gange så meget som regeringen har gjort

CK: ja

LLR: den gang var S og SF ikke med en eneste gang, venstre har været med hver eneste gang den her regering har lavet reformer, så venstre er i arbejdstøjet.

(ibid: l. 30-38)

LLR redegør for, hvorfor han og partiet Venstre ikke er passive og dovne. Redegørelsen indeholder også en interaktiv positionering af partierne S og SF, hvor LLR fremstiller dem som passive partier, der ikke tog ansvar, da han og partiet Venstre var i regering. Ved at foretage interaktive positioneringer af sine politiske modstandere foretager LLR en implicit reflektiv positionering, hvor han positionerer sig selv som handlekraftig og troværdig gennem etosdyden *phronesis*. Efter LLRs forsvarssekvens stopper CK forfølgelsen (Nielsen, 2001) og begynder på et nyt emne.

CK foretager i dette program etossvækkende positioneringer af sin gæst LLR, hvilket han gør gennem en fortolkning af LLRs handlinger. Gennem præsuppositioner skabes implicite footingskift, hvor det er op til publikum selv at fortolke og dermed medskabe positionerende udsagn, der, hvis de var udtalt eksplicit af CK, kunne være problematisk for hans formelle neutralitet.

4.3 Forordets fokus

Mie Femø Nielsen kalder *spørgsmål med forord* for en ”lang udgave af flerenhedsspørgsmålene” (Nielsen, 2001: 84). Ifølge Femø Nielsen er der ofte i denne type introducerende forord mange forberedende udsagn (ibid), hvorfor det kan være nødvendigt for den interviewede at give et svar på flere end ét udsagn.

De introducerende forord vil ofte være rettet mod publikum (ibid), og derfor kan det være særligt vigtigt for den interviewede at forsvare sig, hvis forordet er kritisk. I spørgsmål med forord har den interviewede som regel ikke mulighed for at gøre indvendinger ved første *possible completion point* (PCP), som det ellers er kendt i hverdagssamtaler, men derimod vil journalisten først med spørgsmålet signalere, at han giver turen til den interviewede.

4.3.1 ”Klaus Riskær, kan man have tillid til dig?”

CK var vært i denne udgave af *Debatten*, der blev sendt d. 21. februar 2019 på DR1. Programmet omhandlede, hvordan tre partier, Nye Borgerlige, Partiet Klaus Riskær Pedersen og Kristendemokraterne, ønskede at udfordre det politiske system i Danmark. Efter en kort introduktion til programmets fokus kører et introducerende sammenklip over skærmen, hvor CK som speaker har udvalgt og fortæller om bestemte forhold. Sammenklippet omhandler, nu forhenværende, partiformand Klaus Riskær Pedersen (herefter KRP) og hans kriminelle fortid. I sammenklippet anvendes et gammelt klip, hvor en ukendt speakerstemme udtaler: ”Det er ikke ideer Riskær Pedersen mangler, hele tiden er han i gang med noget nyt.” (Bilag 3: l. 12-13). Udvælgelsen af denne gamle udtalelse får en positionerende funktion, da substantivet ”idé” kan lede tankerne over på ”fiks idé”, der i konteksten har kriminelle konnotationer. Dette underbygges af KRPs *initial ethos*, hvor det må formodes, at publikum kender til KRP og hans kriminelle baggrund (Ringberg, 2019), da KRP er en kendt person, og hans fortid på dette tidspunkt har fyldt meget i medierne. På den måde skaber CK en etossvækkende positionering af KRP som en kriminel ud fra et faktaorienteret aspekt af KRPs person. Endvidere er udtalelsen en footing, da CK benytter sig af speakeren, der lavede speaket for mange år siden, til nu at skabe en bestemt positionering af KRP gennem præsupposition. Den gamle udtalelse er kort og står alene, hvorfor det må formodes, at CK har haft en intention med netop at udvælge dette speak. Hele sammenklippet består af en gennemgang af KRPs kriminelle forhold:

Det var i kølvandet på konkursen at han for første gang blev anklaget for at have begået økonomisk kriminalitet (Bilag 3: l. 37-38)

I 1995 blev Riskær tiltalt i Danmark og i Frankrig. Anklagerne lød på groft mandatsvig, bedrageri og skyldnersvig. I Danmark endte Riskær med at få 2 ½ års betinget fængsel. I Frankrig endte han med 3 års betinget fængsel, dømt for at have tømt et fransk ejendomsselskab for 1,4 milliarder kroner (ibid: l. 25-28)

Men i 2005 blev han tiltalt og i 2008 blev han dømt for bedrageri (ibid: l. 31)

I 2012 fik Riskær endnu en dom. (ibid: l. 33)

Han endte med at sidde fængslet i 5 år: fra 2008 til 2013. (ibid: l. 34)

Efter næsten to minutters sammenklip og forord, der fungerer som forberedende TCU, efterfølger CK forordet med et interrogativ: ”Klaus Riskær, generelt så savner mange vælgere tillid til politikerne. Kan man have tillid til dig?” (ibid: l. 36-37). CK gør brug af en footing, da han inddrager ”mange vælgere” og udtrykker, at de generelt ”savner tillid til politikerne”. Dermed forsøger han at bevare sin formelle neutralitet ved at fremsætte ”mange vælgeres” synspunkt. Selve spørgsmålet ”Kan man have tillid til dig?” skal ses i lyset af det lange introducerende forord, der blev skabt i sammenklippet, hvor KRP blev positioneret som en kriminel. Generelt har mennesker ikke tillid til en kriminel, da de overskrider lovens rammer og foretager uetiske valg, når de bryder reglerne, hvorfor det præsупponeres, at vælgerne ikke kan have tillid til KRP. Jeg vil argumentere for, at CK har et præfereret svar til spørgsmålet, som han forsøger at få KRP til at svare, hvormed han foretager en etossvækkende positionering af KRP. Ifølge Mie Femø Nielsen kan det karakteriseres som fjendtlighed, hvor interviewereren gennem påståelighed forsøger at frembringe et bestemt synspunkt, der er fjendtligt overfor den interviewede (Nielsen, 2001: 246).

KRP vil da heller ikke acceptere positioneringen og gør indsigelser mod forordet og det efterfølgende interrogativ:

Altså jeg troede, vi skulle diskutere politik i dag og folkestyret og jeg kan se på oplægget her, at vi roder rundt i de sidste tre dages diskussion omkring nogle fortidige ting, som jeg har været en del af. (Bilag 3: l. 38-40)

Forinden dette program havde der i medierne været stort fokus på KRPs kriminelle fortid. Hans svar på CKs forord og spørgsmål indikerer endvidere, at KRP ikke er blevet gjort opmærksom på, der ville

være fokus på hans fortid. Det gøres klart kort tid efter, da KRP afviser at tale mere om sin kriminelle fortid, da han synes, det har fyldt nok i medierne, hvormed borgerne nu må være oplyst:

KRP: Så jeg vil egentlig foreslå at vi nu tager og smider manden væk og kigger efter bolden. Det er faktisk derfor jeg kom.

CK: Vi har masser af tid i aften

KRP: men der er ingen grund til jeg deltager i udsendelsen, jeg er ikke inviteret ind her for at diskutere mine gamle retssager, jeg er inviteret ind her på en e-mail for at diskutere politik

(ibid: l. 57-60)

KRP nævner en e-mail, hvori han er blevet inviteret i studiet for at diskutere politik og ikke ”gamle retssager”. Dermed gør han publikum opmærksom på, at han føler sig ført bag lyset, ligesom det fungerer som en ansigtstrussel mod CK, der implicit bliver positioneret som manipulerende.

KRPs kriminelle fortid fylder de første 15 minutter af denne udgave af *Debatten*, på trods af at KRP gentagende gange forsøger at vende samtalen væk fra sig selv og mod politik.

4.4 Det fjendtlige forord

Den 26. februar 2019 var KRP gæst i programmet *55 minutter* på Radio 24syv, hvor Tina Hjersing Knudsen (herefter TK) er vært. Interviewet har efterfølgende fyldt meget i medierne, da interviewet endte i et skænderi. I det følgende vil jeg undersøge, hvorfor interviewet udvikler sig til et skænderi, hvor jeg vil tage udgangspunkt i begreberne forord og positioneringer.

Flere gange i programmet kommer der opsummerende passager, hvor KRP og interviewets fokus præsenteres:

Du lytter til ”55 minutter” på Radio 24syv. Forstå dagens historie på 55 sekunder. Klaus Riskær Pedersen mener, at han og hans parti, Partiet Klaus Riskær Pedersen er det, der skal redde Danmark fra at få sin egen bevægelse af borgere i gule veste der demonstrerer i gaderne. Han vil gøre hovedrent i dansk politik og mindske politikerleden. Bag de store ord gemmer sig en lang række konkrete politiske pejlemærker, som er beskrevet i korte sætninger på partiets hjemmeside. I dag bruger vi alle 55 minutter sammen med Klaus Riskær Pedersen. Vi dykker ned i tre politikområder og så spørger vi, hvordan en mand der har fået 10 års fængselsstraf for bedrageri og mandatsvig og skyldnersvig kan være dansk politiks redning. (Bilag 4: l. 220-228)

Den opsummerende passage afsluttes med spørgsmålet om, hvorvidt vælgerne kan have tillid til KRP, da han har en kriminell fortid bag sig. Hans kriminelle fortid betegnes med ”10 års fængselsstraf”, hvilket af publikum må anses som alvorligt, ligesom ordet ”bedrageri” har negative konnotationer i al almindelighed, men måske særligt i et politisk perspektiv. KRPs kriminelle fortid udfoldes altså eksplicit, mens den sættes i relation til den position, KRP ønsker at indtræde i: nemlig som dansk politiks redning. Ved at sætte de to dele i relation med hinanden skaber afsenderen, programværten TK, tvivl om KRPs moralske karakter, hvorved hans troværdighed bliver truet. Dermed foretager TK altså en etossvækkende positionering af KRP, der ikke får mulighed for at genoprette sit ansigt, som netop er blevet truet. TK efterfølger nemlig passagen med spørgsmål fra seerne, hvormed den etossvækkende positionering får lov at stå urørt.

Senere i programmet kommer et nyt opsummerende speak, hvor der gives et overblik over KRPs liv, hvortil en professor i selskabsret, Søren Friis Hansen (SFH), inddrages:

Speak: Klaus Riskær Pedersen er i dag 63 år gammel og har en baggrund som erhvervsmand og politiker. (...) og bor i en lejlighed til 50 millioner kr. i København. (...) Dog blev han ekskluderet fra partiet [venstre, red.] i 1993 efter at være blevet politianmeldt. Senere har Riskær flere gange været på kant med loven. Søren Friis Hansen, professor i selskabsret på CBS forklarer her hvad Klaus Riskær er dømt for: (...)

SFH: Den første sag er altså fra år 2000 hvor han fik en betinget fængselsdom på 2½ års fængsel efter at han (...). Det var mandatsvig af særlig grov beskaffenhed. Den anden sag fra 2008 handler også om mandatsvig og han fik en ubetinget fængselsdom på hele 6 år, fordi den udløste den tidligere betingede straf. I den tredje sag fra 2012 fik han en ny ubetinget fængselsdom på halvandet års fængsel, fordi han trak en halv million kr. ud af et konkursbo på trods af at han ikke måtte.

Speak: Klaus Riskær kalder selv sine domme for fodfejl, men den karakteristik af synderegistret køber professor Søren Friis Hansen ikke: (...)

(ibid: l. 449-505)

Som beskrevet i tidligere afsnit havde KRPs kriminelle fortid fyldt meget i medie billedet på dette tidspunkt, ligesom det havde været genstand for debat ved hvert interview, han deltog i. I denne opsummerende passage, der varer mere end fem minutter, fokuseres der netop på KRPs kriminelle fortid. Hans eksklusion fra partiet Venstre nævnes, hvormed det ekspliciteres, at KRP ikke havde plads i et af landets største politiske partier, fordi han havde gjort noget ulovligt. Dermed skabes gennem præsupposition en sammenligning, hvor publikum må overveje, om KRP grundet sin

kriminelle fortid er velkommen i dansk politik. Denne fortid ekspliciteres, da der i speaket bliver sagt: ”Senere har Riskær flere gange været på kant med loven.”, hvormed KRP gennem præsupposition tilskrives forsæt, da han ikke blot er blevet dømt én gang, men ”flere gange”.

Journalistens formelle neutralitet er flere gange i en gråzone, da der anvendes meningstilkendegivelser (Nielsen, 2001: 65) gennem ordvalg: ”han fik en ubetinget fængselsdom på hele 6 år.” (Bilag 4: l. 501). Ved at gøre brug af adjektivet ”hele”, præsupponerer journalisten, at fængselsdommen var alvorlig, da ”hele 6 år” tyder på, lovovertrædelsen var omfattende. I denne karakterisering af fængselsdommen gennem et meningstilkendegivende adjektiv positioneres KRP som en alvorlig forbryder, hvormed hans forventede gendrivelse af, det ikke var intenderet eller så alvorligt, mødes og modargumenteres implicit.

Der modargumenteres også eksplicit gennem en footing, da Søren Friis Hansen, professor i selskabsret på CBS, inddrages. Først fortæller han detaljeret om KRPs sager, hvorefter han bruges som modargumentation, da der skabes en formulation (Nielsen, 2001) ud fra KRPs egen karakterisering af hans domme:

- Speak: Klaus Riskær kalder selv sine domme for fodfejl, men den karakteristik af synderegistret køber professor Søren Friis Hansen ikke.
- SFH: Det synes jeg ikke at man kan man kan karakterisere det som, når man ser på hvad der er sket, altså det det virker umiddelbart som om han har betragtet først selskabets penge som sine egne og derefter fondens penge som sine egne, øhh, og det må man altså ikke.

(Bilag 4: l. 504-508)

Her konstrueres der en skepsis (Nielsen, 2001), da KRPs udtalelse sidestilles med en specialiseret professors karakteristik af sagen. På denne måde forsøger TK at påvirke publikums holdning til sagen i anvendelse af en footing.

KRP har i dette interview ikke kaldt sine domme for ”fodfejl”, som det formuleres i speaket. Derfor må det formodes, at det er en tidligere udtalelse fra en anden sammenhæng. Det må betragtes som uigennemsigtigt, at ordet ”fodfejl” isoleres og bringes uden for sin kontekst, da KRPs argumenter ikke er en del af formulationen. På den måde skabes en positionering af KRP, da han i denne formulation, kalder alvorlige domme for ”fodfejl”. Han positioneres altså som en person uden anger for sine kriminelle handlinger.

Det lange speak afsluttes med at fortælle om KRPs personlige økonomiske situation: ”I dag er Klaus Riskær personligt konkurs. Ifølge hans egen hjemmeside skylder han sammenlagt omkring 150 millioner kr.” (ibid: l. 509-510). Ved at lave denne opsummering til sidst, ligesom der tidligere blev fremsat et spørgsmål om, hvorvidt en forbryder er redningen i dansk politik, præsupponeres det, at KRP ikke har kunnet tage vare på sin egen økonomi, hvorfor der må sættes spørgsmålstegn ved, om han kan tage sig af Danmarks. Derudover positioneres han igen som et amoralsk menneske, fordi han skylder samfundet flere millioner, mens han ”bor i en lejlighed til 50 millioner kr. i København.” (ibid: l. 452). Gennem de introducerende og opsummerende speaks skabes altså en etossvækkende positionering af KRP, der forsøger at skabe et troværdigt politisk ansigt for at kunne lykkes med sit politiske parti Partiet Klaus Riskær Pedersen.

Forordet efterfølges af en deklARATION af, hvad samtalen nu skal handle om. TK vil lægge sig i forlængelse af forordets afslutning og tale om gælden til det danske skattevæsen: ”Ja og det er øh en del af den gæld til det danske skattevæsen, som vi skal tale om” (ibid: l. 511), hvortil KRP afbryder TKs taletur, da han gør krav på at svare på det kritiske speak, der har funktion som et forord: ”nej nej, det skal vi ikke, det skal vi ikke,” (ibid: l. 513-514). Der bliver en kamp om ordet, da KRP er tydeligt oprørt over den forberedende TCU, han blev præsenteret for i speaket:

- TK: lige om lidt.
- KRP: Fordi nu skal vi jo tale om [det der du lige har afviklet her i æteren, ikke]
- TK: [ja ja, for det var jo lige det jeg skulle til at sige
Klaus Riskær Pedersen, jeg vil bare lige]
- KRP: [så det kommer vi ikke til at tale om. Nu] kommer vi til at tale om det [her]
- TK: [ja]
- KRP: Nu kommer vi til at tale om det I har lanceret for lytterne her, fordi det er jo klart, det skal jeg jo svare på.

(ibid: l. 511-522)

KRP kræver, at han får mulighed for at svare på de beskyldninger, der blev fremsat i forordet. Mie Femø Nielsen skriver, at beskyldninger fungerer som beskyldninger i interviews, på samme måde som det er tilfældet i en almen hverdagssamtale: ”I interviews tæller beskyldninger altså også som sådanne, selv om de produceres som fakta og/eller præsuppositioner.” (Nielsen, 2001: 87). KRP afviser at følge det opstillede svarformat, da han fremsætter krav om at svare på beskyldningerne:

”Nu kommer vi til at tale om det I har lanceret for lytterne her, fordi det er jo klart, det skal jeg jo svare på.” (Bilag 4: l. 521-522). Det gør han, da forordet som regel er rettet mod publikum, hvorfor han vil forsøge at genoprette sit ansigt efter den etossvækkende positionering: ”(...) henvendelsen er ofte rettet mod publikum og først i løbet af den forberedende del af taleturen, eller i og med selve interrogativet, skifter IR til at adressere IE direkte.” (Nielsen, 2001: 86).

Efter dette speak accelererer uenigheden, og interviewet udvikler sig til et skænderi, hvor TK flytter sig fra sit neutralistiske ståsted, og der fremkommer flere forskellige meningstilkendegivelser og angreb fra hende:

Det er da ikke en skid principielt,” (Bilag 4: l. 679)

har du ondt af dig selv? (...) det lyder da sådan (ibid: l. 714)

du har ingen respekt for mig, du har ingen respekt for medierne, du har ingen respekt for en professor i selskabsret, du har ingen respekt for en cheføkonom i Cepos. (...) Hvorfor skulle du vælges ind i folkestyret, hvis du ikke har respekt for nogle andre store institutioner i det her land? (ibid: l. 917-927)

TK bliver bedømmende, og interviewet mister spørgsmål-svar-strukturen (Nielsen, 2001: 248). En årsag kan muligvis være den vrede, som KRP udviser, hvis årsag kan findes i de fjendtlige forord, hvori der foretages etossvækkende positioneringer af KRP. KRP forsøger at genoprette sit ansigt ved at udstille interviewerens (ibid: 225): ”Fordi I ikke forstår en skid af det simpelthen. Dybest set I forstår ikke en skid af det. Der er ingen af jer der har uddannelsen til det.” (Bilag 4: l. 656-657). KRP anklager derudover TK for ikke at have sat sig ordentligt ind i hans sager, hvormed han truer hendes ansigt og positionerer hende som en uforberedt journalist med manglende faglighed:

Og dig der er journalist, du aner ikke engang, øh, der er to konkursboer, du kender ikke noget til straffesagerne, hvordan de hang sammen og du vidste ikke at der var tilbagebetalt 12 millioner. Det er en skændsel det her og der burde ikke være sådan et program på Radio 24syv. (ibid: 932-935)

TK mister sit neutralistiske ståsted, da hun indgår i samtalen som en ligeværdig samtalepartner, der ”kan fremsætte synspunkter, og som kan argumentere imod IE.” (Nielsen, 2001: 248). Ifølge Nielsen resulterer den svækkede neutralitet i, at der vil være en ”øget brug af bedømmelser” (ibid), hvilket er

en del af en stigende interviewaggressivitet (ibid: 245), hvor journalisten, i dette tilfælde TK, forholder sig afvisende og fjendtligt til KRP, jf. ovenstående. TK forsøger til sidst at genoprette sin formelle neutralitet:

Jeg kan jo sige øh øh, hvis jeg må være så fræk, den pris jeg vandt for årets kritiske interview sidste år var fordi, at jeg formåede at få en kilde til at kaste sig selv op i luften og falde ned og slå sig, uden at jeg behøvede at gøre så meget, det kan man jo så tænke over. (Bilag 4: 1. 962-965)

I denne korte udtalelse henviser hun eksplicit til sin pris for årets kritiske interview, hvormed hun foretager en direkte etosappel, da hun gennem etosdyden *phronesis* henviser til sin faglighed, som KRP netop har truet. Dermed forsøger hun at genoprette sit ansigt, mens hun på samme tid præsupponerer, at hun ikke var skyld i interviewets drejning, da hun henviser til årsagen til, at hun vandt den omtalte pris: at den interviewede ”kastede sig selv op i luften og faldt ned og slog sig”, hvor hun ikke ”behøvede at gøre så meget”. Den sidste sætning ”det kan man jo så tænke over”, antyder, at situationen i dette interview er den samme. Dermed præsupponeres det, at KRP ødelægger sin eget etos, og at hun er uden skyld.

I begge programmer med KRP som gæst foretages etossvækkende positioneringer af KRP gennem forordet. Det er dog ikke en fortolkende positionering, men derimod inddrages et faktaorienteret aspekt af KRP, i dette tilfælde hans kriminelle fortid. Goffman siger, at man kan have forskellige ansigter, alt efter hvilken situation, man befinder sig i. Ved at fokusere på denne del af KRP anvendes hans kriminelle ansigt til at svække hans politiske ansigt. KRP har stor interesse i at tale om sine politiske visioner og sin indsigt i økonomi, hvorimod både TK og CK er mere interesserede i KRPs kriminelle ansigt.

4.4 Forenkling

Charlotte Jørgensen og Merete Onsberg beskriver flere uredelige argumentationsformer i deres bog *Praktisk Argumentation* (2008). En af argumentationsformerne kalder de *fordrejning*, som de underinddeler i *overdrivelse*, *forenkling* og *udskiftning*. *Forenkling* er i dette speciale interessant. Jørgensen og Onsberg beskriver forenkling som et begreb, der ”går ud på at man gør et komplekst spørgsmål til et spørgsmål om enten-eller.” (ibid: 113). I bogen er deres fokus på den argumenterende

part, hvor fokus i nærværende speciales tilfælde er på den interviewede. Forenkling er dog et vigtigt begreb, som jeg mener, også kan gøre sig gældende som redskab for journalisten.

Mie Femø Nielsen beskriver flere former for spørgsmål, interviewer kan gøre brug af i sit interview, hvoraf særligt to er interessante i dette speciales sammenhæng: ja/nej-spørgsmål og polære spørgsmål. Spørgsmålstyperne kan skabe konflikter mellem interviewer og den interviewede, da den interviewede sjældent vil acceptere, at nuancerne er irrelevante:

Denne stærke begrænsning for svaret gør sådanne spørgsmål til et hyppigt konfliktområde mellem IR og IE. Hvis IE nægter eller gør noget andet, end IR beder denne om, så kan IR forfølge det, og det kan føre til en tilspidset konflikt mellem IR og IE. (Nielsen, 2001: 102)

I størstedelen af det empiriske materiale indgår, hvad jeg i tråd med Jørgensen og Onsberg vil kalde forenkling, hvorfor det er et interessant område at nærstudere. I min anvendelse af begrebet er det dog ikke den interviewede men derimod journalisten, der anvender forenkling. I en analyse af programmet *Vi ses hos Clement* vil forenkling netop være mit fokusområde. Programmet er fra d. 5. februar 2017 og CK har journalist Martin Krasnik (herefter MK) og journalist, forfatter og debattør Carsten Jensen (herefter CJ) i studiet. To personer, der særligt har været uenige om Danmarks ageren i Irak-krigen.

4.4.1 "Var krigen i Irak en god idé?"

CK fremsætter en spørgende påstand, der kan forstås som en formulation af MKs tidligere fremsatte holdninger: "Men i 2003 støttede du Irak-krigen" (Bilag 5: l. 39). Denne formulation bekræftes af MK, hvortil CK tilføjer "det var en god idé" (ibid: l. 41). Hermed synes CK at ville etablere MKs tidligere fremsatte holdninger, som han vil bruge til at konstruere skepsis hos publikum ved at frembringe modsigende udtalelser. Med disse spørgsmål til MK lægger CK op til en nutidig refleksion over Irak-krigen og Danmarks indblanding heri, hvilket følger efter: "Mener du stadig det?" (ibid: l. 43). Irak-krigen er, efter krigens begyndelse i 2003, ofte blevet diskuteret bredt i medier og befolkninger, da der er fremkommet megen information, der bestrider en legitim årsag til at gå ind i krigen (Elkjær, 2019). Da CK fremsætter selvmodsigelsesspørgsmålet (Pontoppidan, Jønch-Clausen og Gabrielsen, 2013), foretager MK en niveauforskydning, hvor han går fra den generelle Irak-krig til det konkrete formål at ville af med Saddam Hussein. MK foretager muligvis denne forskydning,

da han ikke ønsker at gå i CKs fælde. Han ønsker ikke, at CK skal lykkes med at konstruere skepsis hos publikum og dermed svække hans etos.

CK fanger forskydningen og stiller derfor et forfølgende opfølgningsspørgsmål, hvormed han signalerer, at MKs svar var dispræfereret: ”Var Irak-krigen en god idé?” (Bilag 5: l. 45). På den måde er det svært for MK at omgå spørgsmålets præmis, da han derved vil fremstå skyldig, eftersom han ikke ønsker at svare på spørgsmålet. MK begynder at svare på spørgsmålet, men reagerer derefter på CKs interviewstrategi:

MK: Det viste sig ikke at være en god idé, fordi den blev gennemført på æh.. jeg køber ikke det der spørgsmål! Jeg gider ikke svare på det åndssvage spørgsmål. Jeg bliver stillet det hele tiden og det er latterligt. Det er et latterligt spørgsmål Clement. Selvfølgelig var det en god idé på det tidspunkt at ville af med Saddam Hussein ikke nødvendigvis på [grund af masseødelæggelsesvåben]

CK: [utydeligt]

MK: [hold] op! Ikke på grund af masseødelæggelsesvåben, jeg vil pisse på dem lige nu, men fordi at her havde vi en fascist, en diktator, et menneske der var inspireret af nazisme og fascisme, der undertrykte en hel nation

(ibid: l. 46-54)

MKs svar er i begyndelsen af hans SPP præfereret, da han indgår på CKs præmisser, hvorved MK svarer, at Irak-krigen ikke var en god idé. Dermed kan det tolkes, som om at han går i en lille implicit fælde, da han ud fra CKs præmis positionerer sig selv, ikke bare som en journalist, men som en chefredaktør fra Weekendavisen, der har taget fejl. Midt i det præfererede svar bryder MK med præmissen, da han eksplicit giver udtryk for, hvorfor CKs præmis er urimelig. Bruddet tyder på, at MK ofte er blevet konfronteret med sin holdning til emnet, hvilket han nu vil gøre op med. Han gør opmærksom på spørgsmålets dårlige kvalitet, hvormed han truer CKs ansigt som journalist: ”Det er et latterligt spørgsmål Clement.” (ibid: l. 48). Efterfølgende anvender han adverbiet ”selvfølgelig”, som han anvender i endnu en forskydning fra det abstrakte til det konkrete: ”Selvfølgelig var det en god idé på det tidspunkt at ville af med Saddam Hussein” (ibid: l. 48-49). Ved at anvende adverbiet præsupponerer han, at alle er eller burde være enige i det punkt, hvormed publikum implicit tillægges en holdning, de ikke nødvendigvis deler. CK forsøger at afbryde MK, hvortil MK svarer ”hold op” (ibid: l. 52) og tematiserer CKs tendens til at afbryde og truer hans ansigt. Fra at være en politisk sag

transformerer MK spørgsmålet om invasion i Irak til at være en menneskelig sag ved at fokusere på Saddam Husseins handlinger mod folket, hvormed han styrker sin arete:

Selvfølgelig var det en god idé på det tidspunkt at ville af med Saddam Hussein ikke nødvendigvis på grund af masseødelæggelsesvåben (...) jeg vil pisse på dem lige nu, men fordi at her havde vi en fascist, en diktator, et menneske der var inspireret af nazisme og fascisme, der undertrykte en hel nation. (...) Jeg kan slet ikke forstå, at man kunne være imod. (ibid: l. 48-60)

CK svarer tilbage, at man på trods af Saddam Hussein stadig kunne mene, at krigen var en dårlig idé: ”Man kunne godt ønske sig at Saddam Hussein ikke var ved magten og sige krigen er alligevel en dårlig idé, men du støttede den.” (ibid: l. 64-65). CK lægger her op til en mellemvej på trods af sin tidligere forenkling, hvor han skaber en position, som MK ikke kan indtræde i, da han støttede krigen, hvilket CK gør opmærksom på. Herefter kommer MK igen til at gå med på CKs præmis, hvilket han gør opmærksom på i sit svar:

ja og jeg og det det klart at jeg at at det krigen viste sig at blive gennemført på en måde, og nu svarer jeg igen på dit åndssvage spørgsmål, jeg kommer hele tiden ind på den præmis, men krigen blev gennemført på en måde, som viste sig at være en katastrofe. Ja, det er rigtigt. (ibid: l. 67-70)

CK inddrager CJ, der åbenlyst har været imod krigen gennem årene, hvormed han anvender et footingskift til at generere uenighed (Nielsen, 2001). Ved at anvende footingskift kan CK frembringe specifikke emner, som interviewpersonerne kan være uenige om, mens han kan bevare sin formelle neutralitet.

CK stiller CJ det samme spørgsmål, som han stillede MK: ”Carsten Jensen, var Irak-krigen en god idé?” (Bilag 5: l. 71). CJ får god tid til at svare, men denne gang er det ikke CK, der afbryder, men derimod MK: ”men men men” (ibid: l. 82). MK anvender konjunktionen ”men” for at signalere, han ønsker turen, men der kommer overlap, da CJ ikke vil opgive sin tur: ”og det skal (...) jeg mener jo sådan set helt ligeud, du blev bedraget” (ibid: l. 83-85). CJ ønsker at frembringe sin pointe om, at MK blev ført bag lyset: ”De snød dig” (ibid: l. 87), hvilket han siger op til flere gange, mens MK forsøger at tage turen: ”ja. Men det (...) men men men men” (ibid: l. 86-88). CJs udsagn

er et angreb på MKs ansigt, da han fremstiller MK som en journalist, der blev snydt, ligesom han ikke vil overgive taleturen til MK, der tydeligt ønsker at få turen. Efter en lang kamp om ordet får MK taleturen og bruger den til at henvende sig direkte til CK, som har holdt sig udenfor kampen om ordet:

men skal vi virkelig have den diskussion Clement, om Irak-krigen var en god idé? Fordi det er jo en meget større væsentlig diskussion, altså. Jeg tror ikke, Carsten, at du vidste at amerikanerne havde tænkt sig at fyre hele den irakiske hær og hele politimyndigheden og sende dem hjem med deres våben. Det var der ingen der vidste. Det var nærmest en pludselig beslutning der blev tru.. det vidste vidste du simpelthen ikke. Det blev bare, den beslutning (ibid: 90-95)

MK påtaler i turen CKs strategi om at forenkle situationen, da han gør opmærksom på sagens kompleksitet. Efterfølgende henvender han sig direkte til CJ, hvor han forsøger at genoprette sit ansigt, som CJ angreb i sin tur. Det gør han ved at lave et modangreb på CJ, da MK omtaler, at CJ ikke kunne vide, hvad der ville ske: ”Jeg tror ikke, Carsten, at du vidste at amerikanerne havde tænkt sig at fyre hele den irakiske hær og hele politimyndigheden og sende dem hjem med deres våben. Det var der ingen der vidste.” (ibid). MK afvæbner på den måde CJ, da han legitimerer sin uvidenhed, ved at udtrykke at ”ingen” kunne vide, hvad der ville ske. Dette udsagn bekræfter CJ: ”nej hvordan kunne vi vide” (ibid: l. 96), hvortil MK afbryder, da han nu kan retfærdiggøre sin holdning til Irak-krigen, på trods af hvad der er blevet påvist senere hen:

MK: var jo, nej det var klart, så du kunne heller ikke vide, at

CJ: altså

MK: Irak-krigen ville blive en katastrofe

(ibid: l. 97-100)

CK forsøger i dette program at forenkle en kompleks sag. Denne type spørgsmål skaber frustration hos de interviewede, ligesom det skaber et sort-hvidt billede af en kompleks verden, hvormed interviewet ikke får nuancerne med, medmindre de interviewede insisterer på det. På den måde kan de interviewede let blive fanget i selvmodsigelsesspørgsmål, fordi sagens nuancer bliver afvist som værende irrelevante.

4.5 Forvrængende formulationer

I *Vi ses hos Clement* fra 29. maj 2016 har CK besøg af Uffe Elbæk (herefter UE) og personerne bag *Den Korte Radioavis*, Frederik Cilius (herefter FC) og Rasmus Bruun (herefter RB). Jeg vil herunder fokusere på forvrængende formulationer og footingskift.

4.5.1 ”Du er overrasket over, hvor mange der er hoppet på den?”

Efter CK har præsenteret UE træder UE ind i studiet, hvor der er en ledig stol ved siden af CK, hvilket sammen med det introducerende forord, signalerer, at CK nu vil interviewe UE. Da UE har sat sig i stolen vender CK sig dog mod FC og RB med et spørgsmål: ”Nu skal jeg høre, du siger jo, I har jo kaldt Alternativet en gave til satire. Hvad mener I med det?” (Bilag 6: l. 10). På denne måde gør CK allerede fra start brug af et footingskift, da CK citerer en navngiven kilde, der nu er tilstede i studiet. FC og RB bidrager til den etossvækkende positionering, CK lægger op til, ved at svare på CKs spørgsmål. RB omtaler fx Alternativet som et parti, der ikke er til at få fat i, da de altid er på ferie:

- RB: fordi problemet er at Alternativet holder ofte fri, så det er meget svært at få fat i dem
- FC: nå ja, det er rigtigt, ja ja
- Publikum: *griner*
- RB: de er altid på ferie, så der kommer slet ikke så meget godt, som vi havde håbet på
- FC: nej
- UE: *griner*
- (ibid: l. 22-27)

Dermed præsупponeres det, at Alternativet ikke er et seriøst parti, da det ikke er deres politiske ansvar modent, ligesom medlemmerne hellere vil være på ferie end gøre deres arbejde. Dermed er de ikke blot useriøse og uansvarlige, men også dovne. UE forsøger at fratage udtalelsen dets alvorlighed og fjerne angrebet ved at grine højlydt i stedet for at forsvare sig, hvilket Phillip Glenn beskriver som et forsøg på at få publikum til at grine *med* i stedet for at grine *ad*: ”Those who laugh along when getting teased can be seen as attempting affiliation with the teaser(s), realigning a laughing *at* to a laughing *with*.” (Glenn, 1995: 55). På den måde signalerer UE overfor CK, RB, FC og publikum, at det bare

er for sjov. *Den Korte Radioavis* er netop kendt for deres satiriske radioprogrammer, hvorfor deres udtalelser også lægger op til, at der skal grines.

Med dette footingskift, hvor CK inddrager en tredjemand og lægger op til en latterliggørelse af UE, sætter han Alternativet i et latterliggørende lys; et parti, man meget nemt kan lave sjov med. Dermed præsupponeres det, at Alternativet, der, som politisk parti må forudsættes at ville opfattes seriøst, foretager nogle useriøse valg. Indledningsvis foretager CK altså en etossvækkende positionering af partiet Alternativet og også indirekte af UE, der som formand af partiet står som den ansvarshavende, der skal udstikke partiets kurs. Endvidere har CKs handling en underminerende effekt, da han netop har taget imod UE i studiet, hvormed publikum må gå ud fra, CK nu vil tale med ham. Men CK åbner mod en tredjepart, værterne fra *Den Korte Radioavis*, hvormed han foretager næstevalg og forpligter den udvalgte taler på at tage turen. På den måde passiviseres UE og gøres til publikum i en nedgørende snak om sig selv og sit parti, hvilket har en underminerende effekt og er fjendtligt (Nielsen, 2001). Udover at være en etossvækkende positionering af UE, kan handlingen også være etosfremmende for CK, hvis publikummet er på hans side, da han gør opmærksom på sin egen position og magt som vært i programmet.

Latterliggørelsen af UE og tildelingen af et ansigt som useriøs politiker fortsætter i de følgende minutter, hvor CK forsøger at tildele UE et andet ansigt, end det han ønsker at bære. CK fremstiller i sin FPP et spørgsmål til UE, hvor han spørger, om Alternativet er ved at blive som de andre partier. Det er ikke i Alternativets interesse, da partiet blev dannet som et modsvar på den eksisterende politiske debatkultur og derfor både fungerer som et alternativ at stemme på, men også som et alternativ til de etablerede partiers debat- og adfærdskultur: ”Vi ønsker en mere åben og lyttende samtale og en politisk kultur, der bygger en demokratisk bro mellem borgerne og de folkevalgte.” (Alternativet, 2019).

UE svarer i sin SPP: ”Narh, det tror jeg jo overhovedet ikke, altså, øh, faktisk er noget vi har diskuteret også internt, øh, i folketingsgruppen,” (Bilag 6: l. 48-39), hvortil CK afbryder ham med et ”ja”, som kan fremstå som en fortsættelsesmarkør. I situationen virker det til, at det bringer UE ud af kurs, men han forsøger at fortsætte sin tur og bevare taleturen ved at sige ”at”, som efterfølges af det lidt usikre ”øh”, men som stadig indikerer, at UE ønsker at beholde taleturen og tale henover et PCP. Signalet afvises af CK, der afbryder UE og afviser hans bidrag i samtalen som relevant, hvormed CK truer UEs ansigt (Goffman, 2004). CK laver en etossvækkende positionering af UE, da han afbryder ham med en formulation: ”er det dybest set, er det dybest set det eneste I

diskuterer internt?” (Bilag 6: l. 42). CK skaber her en formulation: en opsummering af den interviewedes udsagn (Nielsen, 2001). En sådan formulation skal bl.a. hjælpe den interviewede med at formulere sig rigtigt, men jeg mener også, den kan anvendes i et andet øjemed. CK anvender en, hvad jeg vil kalde, *forvrængende formulation*, da han forvrænger den interviewedes ord og fremsætter dem på en måde, så det ikke har til hensigt hverken at hjælpe den interviewede med at formulere sig eller øge publikums forståelse, men derimod har et ansigtstruende sigte. På den måde vil jeg argumentere for, at forvrængende formulation også kan anvendes som greb i etossvækkende positionerende journalistik.

CK positionerer Alternativet som et parti med passive politikere, der ikke taler om noget seriøst eller politisk internt. Med sin udtalelse præsupponerer CK, at UE og hans parti ikke taler om noget vigtigt i folketingsgruppen og lægger sig op ad stemmer i den offentlige debat, der fx har påpeget Alternativets useriøsitet som et problem (Stræde, 2016). På den måde er *initial ethos* vigtigt i denne sammenhæng. CK svækker ikke bare sin gæst UEs etos, men også partiet Alternativet, der afhænger af befolkningens tillid og stemmer.

I sin FPP fremsætter CK et spørgsmål til UE: ”Hvad er, hvad er det største du har lært, hvor tænker du anderledes i dag end du gjorde for et år siden?” (Bilag 6: l. 53-54). Spørgsmålet kan fremstå kritisk og som en del af en fældekonstruktion, hvor det drejer sig om at få den interviewede til at gå i en på forhånd konstrueret fælde. Kort tid efter dette spørgsmål frembringer CK et tidligere citat fra UE, udtalt et år før dette interview, og han forsøger dermed at konstruere skepsis hos publikum ved at anvende et selvmodsigsesspørgsmål (Pontoppidan, Jønch-Clausen og Gabrielsen, 2013). Det må derfor kunne formodes, at CK havde et præfereret svar til det åbne spørgsmål. UE viger dog udenom og anvender turen til at genopbygge sit eget og partiet Alternativets ansigt:

ej jamen altså jeg jeg, øh, jeg må sige, jeg er meget sådan overrasket over, hvor mange mennesker, der faktisk bakker Alternativet op, altså, vi har fået 10.000 medlemmer, øh, altså en femdobling siden valget sidste år, øh, og vi øh (Bilag 6: l. 55-57)

Denne handling ser CK som et dispræfereret svar, og han afbryder ham med endnu en forvrængende formulation: ”så du tænker, du tænker, du er overrasket over, hvor mange der er hoppet på den?” (ibid: l. 58). CK skaber igen en etossvækkende positionering, hvor UE og Alternativets troværdighed svækkes. UE gør opmærksom på, han er overrasket over, hvor mange der bakker Alternativet op. CK fanger adjektivet ”overrasket” og sætter det ind i en anden kontekst, end UE anvendte det i, hvor han

altså foretager endnu en forvrængende formulation. Så i stedet for at være overrasket over, hvor mange der faktisk bakker ham op, ændrer CK det til, at UE er overrasket over, hvor mange der ”hoppede på den”. Når man ”hopper på noget”, præsupponeres det, at man bliver snydt og bedraget, hvorfor præsuppositionen i denne sammenhæng er meget vigtig. CK laver nemlig en etossvækkende positionering: UE og Alternativet fremstilles ikke bare passive og useriøse i deres arbejde men også som nogle, der snyder og bedrager befolkningen. Denne etossvækkende positionering er farlig for en politiker som UE og for et politisk parti som Alternativet, da de som tidligere pointeret er afhængige af, at befolkningen anser dem som værende troværdige. Udtalelsen fra CK får igen publikum til at grine, hvormed det giver udtryk for, at det føler sig underholdt, ligesom det signalerer til CK, at publikum er på hans side i ”kampen” og situationen synes dermed moden til latterliggørelse af UE.

CK foretager i dette program en række etossvækkende positioneringer af gæsten UE. Han gør det gennem humor og hån, hvor UE latterliggøres, og CK skaber forvrængende formulationer. På den måde forsøger CK at ændre i flere af UEs udsagn, således de får en latterliggørende funktion.

4.6 Fældekonstruktion

I samme program forsøger CK at få UE i en på forhånd konstrueret fælde. Det vil nedenfor være mit analytiske fokus, hvortil svarpræference og forfølgende opfølgningsspørgsmål er primære journalistiske greb.

4.6.1 Når fælden klapper

Som jeg nævnte ovenfor, antyder CK i en FPP en retning for interviewet, som senere skal vise sig at være en del af en fælde: ”Hvad er, hvad er det største du har lært, hvor tænker du anderledes i dag end du gjorde for et år siden?” (Bilag 6: l. 53-54). Ifølge Mie Femø Nielsen kan spørgsmål have en indbygget svarpræference, hvor afsenderen forventer og antyder et bestemt svar (Nielsen, 2001: 104). I dette tilfælde spørger CK ikke, *om* UE tænker anderledes i dag end for et år siden, men *hvor* han tænker anderledes. På denne måde præsupponeres det, at UE har ændret holdning, hvilket han bekræfter, hvis han svarer præfereret på spørgsmålet. Hvis han opdager, at spørgsmålet har en indbygget svarpræference, som han ikke ønsker at erkende og bekræfte, må han derfor vige uden om

spørgsmålet eller gøre opmærksom på spørgsmålets indbyggede svarpræference. Som vi så ovenfor, vælger han at undvige spørgsmålet.

Kort tid efter at spørgsmålet med indbygget svarpræference er blevet stillet, åbner CK op for det reelle omdrejningspunkt for interviewet:

Vi skal tale om asylspørgsmålet. Det skal vi ikke, fordi det er det eneste på den politiske dagsorden, men fordi det - som du selv sagde sidste år - er en humanitær krise, og vi står stadigvæk med den. Måske i en anden udgave end, vi havde for et år siden. I september sidste år var du med i en udgave af *Debatten*. Der diskuterede vi, om vi havde den rigtige flygtningepolitik, og der sagde du, hvad du siger her: (Bilag 6: l. 66-70)

CK ønsker at tale om asylpolitik, hvilket han har talt med UE om før. Efter den ovennævnte introduktion til, hvad interviewet skal omhandle, inddrager CK et tv-klip fra *Debatten*, der er et år gammelt:

CK: Hvis nu du kunne få absolut flertal, absolut magt, ville du så føre den samme flygtningepolitik som i Sverige?

UE: Nej, men jeg tror...ja, det er faktisk tæt på, vil jeg sige.

(ibid: l. 72-74)

CK inddrager en tidligere udtalelse fra UE, hvilket han sandsynligvis vil bruge til at skabe et *individ versus individ*-selvmodsigelsesspørgsmål (Pontoppidan, Jønch-Clausen og Gabrielsen, 2013) og konstruere skepsis hos publikum. Efter klippet spørger CK, om UE stadig mener det. CKs spørgsmål synes uklart, idet tidsperspektivet ikke er tydeligt. UE forsøger at komme uden om spørgsmålet ved at svare: "Ja, forstået på den måde, at det var en meget interessant debat, vi havde i *Debatten*." (Bilag 6: l. 77). CK ser det som et dispræfereret svar og stiller et forfølgende opfølgningsspørgsmål (Nielsen, 2001): "Ville du stadigvæk..." (Bilag 6: l. 78), som han dog ikke når at gøre færdig, før han bliver afbrudt af UE. Afbrydelsen kan skyldes, at UE blev afbrudt af CK under sin taletur, hvorfor han ønsker ordet tilbage. Hvis UE føler sig afbrudt af CK, er det en ansigtsbevarende handling, når han forsøger at få ordet tilbage. Afbrydelsen kan dog også begrundes med, at UE ikke ønsker at besvare spørgsmålet, da han er klar over, hvad CK vil med spørgsmålet. Efter en kort kamp om ordet vinder CK taleturen og stiller spørgsmålet igen: "Vil du stadigvæk føre den samme flygtningepolitik, som de gør i Sverige?" (ibid: l. 80-81). UE undviger spørgsmålet, hvilket tyder på, at han ikke ønsker at

følge CKs retning for interviewet og gå i den konstruerede fælde. Ifølge Mie Femø Nielsen har interviewereren, i dette tilfælde CK, to muligheder, når den interviewede ikke svarer på spørgsmålet. CK kan følge den interviewedes svar og acceptere et eventuelt emneskift, eller han kan ”forfølge sin egen oprindelige dagsorden.” (Nielsen, 2001: 150). CK vælger den sidste mulighed, hvor han forfølger et svar med opfølgende spørgsmål. I alt stiller CK det forfølgende opfølgningsspørgsmål ti gange (markeret med fed):

Mener du stadig det? (Bilag 6: l. 76)

Ville du stadigvæk... (ibid: l. 78)

Jeg skal høre spørgsmålet. **Vil du stadigvæk føre den samme flygtningepolitik, som de gør i Sverige?** (ibid: l. 80-81)

Når du sagde i september, da vi spurgte dig, det var en debat, hvor folk sagde, at Sverige gør det rigtige, og Sverige gør det forkerte, siger du, at du ville føre den samme politik som Sverige. **Ville du stadigvæk gøre det i dag?** (ibid: l. 86)

Ville du føre den samme politik? (ibid: l. 88)

Og det var jo tydeligt allerede i september, at det var det, der var tilfældet. Når du blev spurgt i september, vi stod i en udsendelse, hvor vi diskuterede, hvad skal Danmark gøre, og du blev spurgt, om du vil gøre det samme som Sverige, og så sagde du "ja". **Ville du stadigvæk gøre det, ville du stadigvæk i dag sige, at Danmark skal føre den flygtningepolitik, som Sverige har ført?** (ibid: l. 97-98)

Ville du stadigvæk føre den flygtningepolitik som Sverige... (ibid: l. 100)

Jeg mener den flygtningepolitik, der sidste år betød, at Sverige havde omkring 160.000 asylansøgere. **Vil du føre den flygtningepolitik?** (ibid: l. 102-103)

Vi skal tage flygtninge, som de gør i Sverige? (ibid: l. 130)

Stadigvæk... Når du blev spurgt i september, om vi skulle gøre som Sverige, så sagde du ja dengang, og du mener stadigvæk, at ja, det havde det været det rigtige valg (afværger afbrydelse)... så lad os sige i september: **Danmark burde have ført den politik?** (ibid: l. 134-137)

Ved at stille spørgsmålet så mange gange gør CK publikum opmærksom på det udeblevne svar, hvilket er en trussel mod UEs ansigt (Nielsen, 2001). CK stiller spørgsmålet ti gange og tematiserer også eksplicit det udeblevne svar (ibid: 168): ”Men altså, du svarer på noget andet, end jeg spørger om.” (Bilag 6: l. 121). Derved forfølger CK sagen og lægger pres på UE, som får sværere og sværere ved at svare dispræfereret, da han herved vil tabe ansigt. Det er vigtigt for CK at få en bekræftelse af UE, før han kan gå videre til næste del af fældekonstruktionen.

Den aggressive forfølgende interviewteknik gør umiddelbart UE usikker. Han gør opmærksom på, at han ikke opfatter sit svar som dispræfereret: ”Nu spørger du mig, og jeg prøver at svare ordentligt...” (ibid: l. 89), ligesom han, efter at have forsøgt at svare på spørgsmålet flere gange, beder CK om at redegøre for sit spørgsmål: ”... Så bliver jeg nødt til at spørge, hvad du mener med det spørgsmål.” (ibid: l. 101). Spørgsmålet kan tyde på, at de to taler forbi hinanden, og at problematikken ikke er blevet klart defineret, eller også forsøger UE at komme uden om spørgsmålet, fordi han indirekte nægter at svare på spørgsmålet (Nielsen, 2001: 149). CKs svar definerer, *hvilken* flygtningepolitik han taler om: ”Jeg mener den flygtningepolitik, der sidste år betød at Sverige havde omkring 160.000 asylansøgere. Vil du føre den flygtningepolitik?” (Bilag 6: l. 102-103). Med CKs svar præsупponeres det, at hvis UE ønsker at føre den samme flygtningepolitik som Sverige, vil Danmark stå med 160.000 asylansøgere. Denne præmis vil UE ikke acceptere, da han taler om at løfte i flok: ”det der har været problemet hele vejen igennem, det er vi i Europa ikke har løftet det sammen, og derfor stod både Sverige og Tyskland meget alene.” (ibid: l. 107-109). CK vil ikke godtage svaret og karakteriserer det eksplicit som dispræfereret: ”Men altså, du svarer på noget andet, end jeg spørger om.” (ibid: l. 121). CK forfølger længe det præfererede svar, og UE forsøger at argumentere for sit synspunkt og undvige CKs fælde. For at få UE til at gå i fælden omformulerer CK spørgsmålet, så det ikke længere handler om, hvad UE mener i dag, men hvad han mente under sidste interview om samme sag i september:

Stadigvæk... Når du blev spurgt i september, om vi skulle gøre som Sverige, så sagde du ja dengang, og du mener stadigvæk, at ja, det havde det været det rigtige valg... så lad os sige i september: Danmark burde have ført den politik? (ibid: l. 134-137)

Den forfølgende teknik (Nielsen, 2001) kræver vedholdenhed fra CK, men det viser sig at bære frugt, da UE til sidst svarer på spørgsmålet, hvorved første del af fælden klapper. Denne præmis accepterer UE: ”Ja, vi skulle være gået sammen med Sverige.” (Bilag 6: l. 138), hvormed CK kan gå videre til

næste punkt i sin strategi: ”For tre måneder siden blev du på Reddit, et website, spurgt, om Sverige eller Tyskland efter din mening var i nærheden af smertegrænsen, og der svarede du ”begge lande har nået smertegrænsen.” ” (ibid: l. 139-141). Denne udlægning accepterer UE igen: ”Det havde de også.” (ibid: l. 142), hvormed CK når klimaks i sin fældekonstruktion: ”Så Uffe Elbæk, din flygtningepolitik består af, at i september sagde du, vi skal åbne grænserne som Sverige gør, og i marts siger du, at vi skal lukke grænserne.” (ibid: l. 145-146). Da UE nu er gået i CKs fælde, kan CK lave en etossvækkende positionering, hvor UE bliver positioneret som en inkonsekvent politiker, der ikke kan aflæse eller forudse, hvilke konsekvenser hans handlinger vil have. Efter fælden er klappet, forsøger UE at gøre opmærksom på, hvorfor han siger, som han gør:

Altså, jeg håber, du kan høre nuancerne i mit svar. Sverige og Tyskland påtog sig en kæmpe opgave, og de stod alene, og jeg kan fuldstændig forstå, når de siger, at nu har vi nået en smertegrænse, og vi kan ikke gøre det alene, så det kan jeg så godt forstå. (ibid: l. 147-149)

Selvom UE gør opmærksom på nuancerne, så holder CK fast i de stringente udlægninger af UEs svar, i en forvrængende formulation: ”Så havde du i september været statsminister, så havde vi åbnet op som Sverige gjorde, og i marts havde vi lukket, som Sverige forsøger at gøre...” (ibid: l. 150-151).

CK har i programmet en forfølgende (Nielsen, 2001) strategi, hvor min analyse illustrerer et muligt motiv; at CK forsøger at få UE til at gå i en fælde ved at påvise selvmodsigelser. Gennem den forfølgende strategi foretager CK etossvækkende positioneringer af UE ved implicit og eksplicit at påtale UEs manglende svar på spørgsmålet. På den måde fremstilles UE som en politiker, der taler udenom. Derudover foretages også vha. fældemodellen en etossvækkende positionering af UE som en inkonsekvent politiker, der ikke har nok politisk indsigt til at forudse konsekvensen af sine politiske handlinger.

4.7 Hypotetiske spørgsmål

Mie Femø Nielsen beskriver, hvordan hypotetiske spørgsmål kan bruges til

at ændre kontekst for et givet standpunkt eller at fremstille det ekstreme tilfælde som scenario ('extreme cases'). (...) Sprogligt konstrueres de hypotetiske tilfælde via irrealis, ved at anvende modalverber” (Nielsen, 2001: 161)

I samme program som ovenfor stiller CK adskillige hypotetiske spørgsmål. Det vil i nedenstående afsnit have det analytiske fokus.

4.7.1 ”Hvis du var statsminister”

I en stor del af interviewet forsøger CK at få UE til at sætte tal på, hvor mange flygtninge Danmark kan tage: ”Kan man sætte en grænse for, hvor mange asylansøgere vi skal tage?” (Bilag 6: l. 162). Det er altså et spørgsmål, hvor UE må gætte på antallet, da antallet ikke har været afprøvet. Derfor kan det være svært at give et præcist tal. UE forsøger at slippe uden om spørgsmålet i sin SPP, muligvis fordi han ikke ønsker at sætte sig selv i en udsat position i interviewet ved at lægge sig fast på et tal: ”Altså vi skal jo leve op til konventionerne.” (ibid: l. 165). CK forfølger et præfereret svar, hvorfor han stiller spørgsmålet igen og omformulerer for at præcisere: ”Kan man sætte en grænse for, hvor mange asylansøgere vi kan bære at integrere?” (ibid: l. 168). UE svarer igen undvigende, men dog synes han at komme nærmere et svar, da han siger, der er en grænse: ”Selvfølgelig er der en grænse for, hvor... Vi kan ikke tage alle verdens flygtninge. Selvfølgelig kan vi ikke det.” (ibid: l. 171-172). På den måde har CK fået etableret første del af sin fælde: ”Alright, så der er en grænse, der kommer et punkt, hvor man siger...” (ibid: l. 173).

UE ønsker ikke at tale om en defineret grænse, men vil holde sig til at erkende, at der *er* en grænse. Han angriber spørgsmålet og laver en niveauforskydning (Pontoppidan, Jønch-Clausen og Gabrielsen: 2011) fra det abstrakte til det konkrete, hvor UE også foretager en indirekte etosappel og styrker sin arete ved at fremstå sympatisk:

Jamen, jeg synes faktisk, det er alt for useriøs en diskussion i forhold til problemets karakter. Vi står med millioner af flygtninge, som er i en helt forfærdelig situation, og det, der er...jeg synes, det der...skuffer mig mest, hvis man kan bruge så stærkt et ord, det er vi ikke har været i stand til at udvise fælles lederskab i Europa, og det... (Bilag 6: l. 174-177)

Denne niveauforskydning opdages som et dispræfereret svar og påtales af CK. Han foretager en ansigtstrussel ved at fremstille UE som en gæst, der ikke kun taler udenom én gang, men gentagne gange: ”Det har du sagt flere gange indtil flere gange [sic]” (ibid: l. 178). For at få et konkret svar fra UE fremfor et abstrakt svar, der behandler hele den europæiske situation, påtaler CK eksplicit UEs position, hvormed han tildeler ham ansvar som politiker og partileder: ”Som dansk politiker, dansk

partileder, dansk statsminister, så har man en vis indflydelse på, hvad der sker i Europa, men primært hvad der sker i Danmark. Du siger, det er useriøst at sætte tal på?” (ibid: l. 182-184). På den måde laver CK en forvrængende formulation, hvor han giver udtryk for at opsummere, hvad UE har sagt; at det er useriøst at sætte tal på. UE sagde ikke, det var useriøst at sætte tal på, men derimod at det var en useriøs diskussion, når CK forsøgte at få UE til at sætte tal på, hvor mange flygtninge Danmark hypotetisk kunne integrere. Alligevel vælger UE at acceptere CKs formulation og går dermed i første del af CKs fælde: ”Ja, som udgangspunkt mener jeg det.” (ibid: l. 186).

CK inddrager en tidligere udtalelse fra UE til at skabe et *individ versus individ*-selvmodsigelsesspørgsmål (Pontoppidan, Jønch-Clausen og Gabrielsen, 2013): ”Forleden dag sagde du, at selvfølgelig kunne vi tage 10.000 flere. Tog vi 50.000 ekstra ville det være et problem, for antal betyder også noget.” (Bilag 6: l. 187-188). CK fremstiller på den måde UE som selvmodsigende, da han den ene dag mener, at tal betyder noget, og den næste dag mener han, at det er useriøst at sætte tal på. Dermed konstruerer CK skepsis hos publikum ved at gøre opmærksom på selvmodsigende udtalelser (Nielsen, 2001: 113), ligesom det præsupponeres, at UE selv er useriøs, da han tidligere har sat tal på dét, han nu mener, er useriøst at sætte tal på. UE er utilfreds med brugen af sin tidligere udtalelse, og han henviser til, at det blev sagt i en anden kontekst: ”Jeg håber også, du ved, i hvilken ramme de tal bliver sagt...” (Bilag 6: l. 191) og fortsætter:

Jeg bliver spurgt i Altinget om, man kunne sætte tal på, og så sagde jeg, at det er fuldstændig useriøst at sætte tal på, og så siger de så, om man kunne forestille sig, at vi tog flere ind, og så sagde jeg, at man kunne sagtens forestille sig, at vi tog 10.000 flere ind... (ibid: l. 193-196)

I denne angivelse af sin tidligere udtalelse modsiger UE sig selv, da han først siger, det er useriøst at sætte tal på, hvorefter han sætter tal på. Denne selvmodsigelse er CK hurtig til at opdage, og han fortsætter med at spørge om, hvor mange flygtninge Danmark kan bære at integrere, hvis UE kunne bestemme. Det er en hypotetisk situation, da UE ikke selv kan bestemme, og ingen af parterne ved, hvad Danmark kan bære. En politiker, der lever af sin troværdighed, vil højst sandsynligt sjældent svare bindende på hypotetiske spørgsmål, da der mangler oplysende grundlag, og det er derfor for farligt for politikerens etos.

Efter at CK og UE har talt om den såkaldte smykkelov, som en del af de stramninger, som den daværende regering lavede, stiller CK et hypotetisk spørgsmål: ”Hvis man rullede de

stramninger tilbage, vi har gennemført siden i sommer, hvor mange asylansøgere ville Danmark så have?" (ibid: l. 326). Dette hypotetiske spørgsmål kan og vil UE ikke svare på: "Det har jeg ikke noget som helst seriøst bud på." (ibid: l. 331).

Efter en lang argumenterende fase fra UE bliver han af CK positioneret som en politiker, ingen ved, hvor man har:

Det spørgsmål alle stiller - både dem, der stemmer på dig, Uffe Elbæk, og dem der ikke gør det. Det er så, hvad er rigtigt? Hvis du i efteråret siger, at Sverige fører den rigtige politik, det vil jeg indføre i Danmark, og du i marts siger, Sverige har nået smertegrænsen, så vil vi gerne vide, hvor finder du balancepunktet? (ibid: l. 348-351)

Her siger CK eksplicit, at alle stiller det samme spørgsmål, som han nu vil stille. Dermed foretager han gennem en footing en etossvækkende positionering af UE som en politiker, der ikke vil eller kan svare på spørgsmålet, alle stiller. Dog må man formode, at det ikke er hele Danmarks befolkning, der stiller eller vil have svar på spørgsmålet, hvorfor CK anvender en overdrivelse til at lægge vægt bag sit spørgsmål, hvor publikum bliver tillagt en holdning, det ikke nødvendigvis deler. Denne inddragelse af publikum anvendes subtilt, hvorfor publikum højst sandsynligt ikke vil gøre indsigelser, men derimod anse spørgsmålet som vigtigt, da CK tillægger spørgsmålet stor betydning ved at anvende pronomenet "alle".

CK anvender selvmodsigelsesspørgsmål (Pontoppidan, Jønch-Clausen og Gabrielsen, 2013) til at fremstille UE som en politiker, der ikke har styr på sine holdninger, fordi han få måneder efter sit første udsagn mener noget andet. Men i dette spørgsmål laver CK en formulation, da han opsummerer, hvad UE, ifølge ham, har sagt og sætter disse to udsagn op mod hinanden. UE svarer med ansigtsgenoprettelse, da han siger: "Det kan jeg sagtens finde" (Bilag 6: l. 352), hvorefter han, ifølge CK, leverer et dispræfereret svar. CK synes at ønske et konkret tal på, hvor mange flygtninge der vil komme til Danmark, hvis stramningerne rulles tilbage. Og det er også det svar, som han forfølger med sit forfølgende opfølgningsspørgsmål, hvor han eksplicit gør opmærksom på det dispræfererede svar, og dermed truer UEs ansigt: "(...) Så nu spørger jeg dig én gang til: Hvis vi tilbageruller de stramninger, der er gennemført siden i sommer, hvor mange asylansøgere får Danmark så?" (ibid: l. 367). UE gør opmærksom på den urimelige præmis i det hypotetiske spørgsmål, hvormed han tager afstand med et ansigtstruende spørgsmål: "Jamen det har jeg da ikke noget bud på. Det ville være fuldstændig utidigt, Har du tallet?" (ibid: l. 370-371). Med adverbiet

”da” gør han opmærksom på det urimelige i spørgsmålet; at han ikke kan svare på et så hypotetisk spørgsmål. Derudover foretager han en ansigtstruende handling, da han vender spørgsmålet mod CK, således han selv får mulighed for at svare. På den måde påtager UE sig midlertidigt rollen som interviewer, hvilket fratager CK rollen. Det er ikke kun en ansigtstruende handling mod CK, men også en genoprettelse af UEs eget ansigt. UEs handling forpligter CK til at svare, da spørgsmålet ellers vil miste sin eksistensberettigelse, hvis CK afviser at kunne svare på spørgsmålet. CK påbegynder et svar på spørgsmålet: ”Jeg tror, vi kan forvente, Uffe Elbæk” (ibid: l. 372), hvilket UE opfatter som et dispræfereret svar, da CK anvender verbet ”forvente”. Derfor gør han indsigelse mod og opmærksom på urimeligheden i spørgsmålet, og at CK ikke kan forvente et svar, når han ikke selv kan svare præcist på spørgsmålet: ”Nej for det er meget interessant, at du sidder og afkræver mig et svar, jeg hvert fald ikke har og indsigt til hvor mange der nøjagtigt kommer...” (ibid: l. 373-375). Denne indsigelse accepteres af CK, der efterfølgende omformulerer spørgsmålet, der dog stadig indeholder en hypotetisk præmis.

I dette program baserer CK en stor del af interviewet på hypoteser, hvilket sætter UE i en vanskelig position, da han ikke har et sikkert og faktisk grundlag for at svare. På den måde foretages en etossvækkende positionering af UE, da han fremstilles som en politiker, der ikke kan svare på CKs forfølgende spørgsmål om asylansøgere, hvormed hans politiske faglighed svækkes.

5.0 Diskussion

Begrebet positionerende journalistik har, gennem den empiriske analyse, vist sig at have flere aspekter end først antaget. Udover at have et etossvækkende og etosfremmende sigte har begrebet også to forskellige udgangspunkter: det fortolkende og det faktaorienterede. Derudover har det vist sig, at den positionerende journalistik kan foretages med forskellige virkemidler, bl.a. præsupposition. Derfor kan der ske både eksplicite og implicite positioneringer.

Ved de eksplicite positioneringer er det tydeligere for publikum, hvilken position journalisten indtager. Dermed er publikum bedre i stand til at foretage bedømmelser af journalisten og den interviewede. Det forholder sig dog anderledes med de implicite positioneringer, der f.eks. skabes gennem præsuppositioner. Disse positioneringer antydes af journalisten, men medskabes hos publikum. Derved vil publikum være mere tilbøjeligt til at acceptere dem, da det har medejerskab i konstruktionen. Jeg har derfor argumenteret for, at journalisten gennem den implicite positionerende journalistik nemmere kan skabe tilslutning til et udsagn, der ellers ville bryde med hans formelle neutralitet.

På trods af at den implicite positionerende journalistik er den mest udfordrende for neutralitetsidealet, oplysningen og dermed demokratiet, er det også den sværeste for publikum at få øje på. Eftersom skabelsen foregår implicit, vil journalisten altid være i stand til at afvise en sådan positionerende handling. Derudover har han naturligt ikke magten til at kontrollere positioneringen, da den foregår hos publikum, men kan blot angive dets retning.

Hvis publikum opdager, at journalisten foretager implicite etossvækkende eller etosfremmende positioneringer, er der dog mulighed for, at de ikke tilslutter sig. På den måde kan positioneringerne få en modsat effekt end journalisten sandsynligvis havde påtænkt og resultere i, at journalistens *terminal ethos* påvirkes i en negativ retning og hans troværdighed derved svækkes. Hvis den journalistiske tendens er mere udbredt i mediebilledet, end jeg har påvist i nærværende speciale, og publikum ikke tilslutter sig, kan konsekvensen være, at befolkningen generelt mister tilliden til journalister og medier. På den måde kan befolkningen ikke længere vide, hvilke journalister eller medier de kan stole på, hvorved mediernes oplysende samfundsrolle og demokratiet ligeledes kan være truet.

5.1 Har positionerende journalistik demokratisk værdi?

I dette speciale har empirien bestået af public service-programmer og, med undtagelse af et enkelt radiointerview, af programmer, hvor Clement Kjersgaard er vært. Han er af den opfattelse, at de danske medier har en alt for ukritisk tilgang til politikerne, hvorfor han mener, at han er den eneste, der bedriver kritisk journalistik i Danmark: ”Når jeg holder ferie, er der ikke noget kritisk, politisk journalistik i Danmark. Jeg er demokratiets eneste håb med det her program” (Oehlenschläger: 2012). I dette citat sammenkobler Clement Kjersgaard kritisk journalistik med demokrati, hvilken holdning Christian Kock deler: ”Og det bedste demokrati er et hvor man argumenterer om beslutningerne og prøver at få retvisende informationer om de faktiske forhold,” (Kock, 2011: 212). Som jeg har argumenteret for i den teoretiske del af denne opgave, deler flere teoretikere antagelsen om, at journalistikkens samfundsopgave er oplysning. Ligesom Clement er Kock af den opfattelse, at politikernes udenomssnak og anvendelse af andre retoriske uskikke skal konfronteres, så befolkningen kan få retvisende informationer og ikke blive ført bag lyset:

Mediernes repræsentanter skal pågribe dårlig kvalitet når de kan, for eksempel når de fungerer som interviewere eller ordstyrere, og kritiske spørgsmål eller modargumenter ikke bliver besvaret. (ibid: 214)

Mie Femø Nielsen kalder som sagt denne journalistiske samfundsrolle for vagthund og argumenterer for, at der er blevet udviklet en ny journalistisk samfundsrolle, som hun kalder jagthund. I dette speciale har jeg påvist, at en af strategierne, som journalisterne benytter sig af i denne samfundsrolle, er *positionering*. Gæsterne bliver positioneret vha. forskellige værktøjer, bl.a. præsuppositioner og fælder. Præsuppositionerne kan være problematiske ift. neutralitetsidealet i journalistik, da journalisten anvender sin magt til implicit at skabe et bestemt billede af sin gæst. På den måde har journalisten mulighed for at ”skabe en toppolitiker eller vælte vedkommende.” (Nielsen, 2001: 251) og indtager derfor en meget magtfuld position og synes at bryde Radio- og fjernsynsloven (retsinformation.dk). Når journalister anvender fælder i deres strategiske interviewarbejde, synes det at påvise, at journalisten har en på forhånd planlagt dagsorden om at ”vælte vedkommende”. CKs udtalelse skaber yderligere grund for denne antagelse:

Men når gæsten verbatim citerer sig selv fra et andet interview, så afbryder jeg. Det er ikke teater det her. Det er journalistik. Og derfor er det ikke min opgave at hjælpe landets mest magtfulde og medievante gæster til at fremstå begavede og kompetente – tværtimod. (Norrbohm, 2007)

Med dette citat siger CK implicit, at hans journalistiske opgave er at få de magtfulde gæster til at fremstå ubegavede og inkompetente. Dette synspunkt stemmer ikke overens med Femø Nielsens eller Kocks krav til journalistikken om at være oplysende i demokratiets tjeneste. Derimod har jeg i opgaven argumenteret for, at den etosfremmende positionering, som journalisterne benytter sig af, taler for en anden dagsorden end oplysning: en dagsorden i journalistens egen favør, der handler om at fremme journalistens egen position. Flere teoretikere, som jeg har refereret fra i denne opgave, beskriver, hvordan kommercialiseringen spiller ind i mediebildet. Derfor kan der også argumenteres for, at mediernes opgave er gået fra at være politikernes talerør til at tjene seerne til nu at have et andet formål. Femø Nielsen mener, at en tv-personlighed kan anvendes i markedsføringen af et program, hvor formålet er at forøge seertallet. Derfor kan det diskuteres, om der er en stigende tendens til, at mediernes opgave nu er at fremme sig selv, hvormed det bliver værtens opgave at fremme sit ansigt udadtil og sin etos som journalist.

Den etosfremmende positionering gøres i stor stil ved at skabe et værdifællesskab med publikum, der kan mødes omkring politikerlede. På den måde gøres en ellers uacceptabel adfærd, særligt for en journalist, acceptabel, da det umiddelbart handler om at svække politikernes etos mest muligt gennem planlagte positioneringer. Men særligt i politik er etossvækkende positioneringer problematiske. Erving Goffman beskriver i sin teori om ansigtsarbejde, hvordan et menneske er knyttet til sit ansigt:

Han ønsker måske at bevare sit ansigt fordi han er følelsesmæssigt knyttet til det selv billede som det udtrykker, på grund af stolthed eller ære, eller på grund af den magt som hans angivelige status tillader ham at udøve over de andre deltagere etc. (Goffman, 2004: 45)

Etossvækkende positioneringer er altså i høj grad et problem for politikere, da de besidder en særlig status, hvorfra de kan udøve magt i samfundet. Positioneringerne får konsekvenser for politikernes *terminal ethos*, hvilket de er absolut afhængige af for at oppebære de magtfulde positioner, de har i samfundet. Taber de ansigt, risikerer de nemlig at miste vælgernes tillid og opbakning. Uffe Elbæk meldte, efter interviewet hos Clement Kjersgaard, afbud til et nyt interview hos Clement (Trier,

2016). Mie Femø Nielsen ser det som en farlig tendens, at fremtrædende personer ikke ønsker at deltage i den offentlige debat i frygt for den måde, de mødes på af journalisterne:

Løsningen for de pågældende personer er nemlig *ikke* at lade være med at ytre sig i medierne, at afholde sig fra at deltage i den offentlige debat, men desværre er der mange, der vælger at drage den konsekvens af oplevelser med dårlige talevilkår. Gjorde alle det, ville vi ingen demokratisk samtale have og pressen ville ikke kunne udfylde sin overvågningsrolle, og så ville vi måske snart ikke længere have et demokratisk samfund. (Nielsen, 2001: 257)

Et vigtigt perspektiv at inddrage er dog, at journalisternes neutralitetsideal netop er et *ideal*. Når de udvælger materiale, interviewpersoner, eksperter, osv., vil de med deres valg vinkle programmet i en bestemt retning. Analysen af *55 minutter* på Radio 24syv viser, at journalisten Tina Hjersing Knudsen bliver provokeret til at træde ud af sin rolle som neutral radiovært og foretager bedømmelser af Klaus Riskær Pedersen. Derfor vil jeg, som Mie Femø Nielsen, tale for, at den *formelle* neutralitet (ibid: 26) tilstræbes, men anerkender, at rollen som formelt neutral journalist kan være vanskeligt at udfylde, når journalisten samtidig skal være kritisk og afsløre politikernes retoriske uskikke.

Det må anses for værende et problem for demokratiet, at journalister foretager bedømmelser, da det kan påvirke befolkningens holdninger. De bedømmelser burde journalisterne ikke foretage grundet deres neutralistiske ståsted og demokratiske samfundsopgave. Journalisterne synes, i mit empiriske materiale, at tilskrive sig selv en helt anden form for magt i samfundet, hvor der kan argumenteres for, at de begynder at påtage sig ansvaret for at være den dømmende magt i magtens tredeling, hvilket område Mie Femø Nielsen også problematiserer (Nielsen, 2001: 12).

Endelig kan det diskuteres, hvorvidt særligt public service-kanaler skal være meningsdannere frem for oplysende instanser. Som tidligere omtalt står det skrevet i Radio- og fjernsynsloven: ”ved informationsformidlingen skal der lægges vægt på saglighed og upartiskhed.” (retsinformation.dk), hvilket public service-kanalerne anvendt i dette speciale synes at bryde med, når deres journalister skaber etosfremmende eller etossvækkende positioneringer. Derfor vil jeg efter analyse af mit empiriske materiale vurdere, at fremtrædende journalister ikke bare bryder Radio- og fjernsynsloven, men også kan være en trussel mod den demokratiske samtale og det demokratiske samfund.

6.0 Konklusion

Baggrunden for at skrive denne opgave var at foretage undersøgelser af den positionerende tendens, som jeg havde observeret i en tidligere opgave, der syntes at bryde med den formelle neutralitet. Siden har jeg bemærket, hvordan tendensen i samfundet er vokset i omfang og ligeledes i min bevidsthed. Derfor fandt jeg det relevant at foretage undersøgelser gennem empiriske analyser for at klarlægge tendensen og være i stand til at definere og beskrive, hvordan begrebet positionerende journalistik har en betydning, ikke blot i de konkrete interviews, men også kan have en konsekvens for demokratiet.

Gennem min empiriske analyse har jeg gjort brug af udvalgte teorier og påvist, hvordan journalisterne Clement Kjersgaard og Tina Hjersing Knudsen bryder med deres formelle neutralitet, når de positionerer sig selv og deres gæster vha. præsuppositioner, fældekonstruktioner, forord, forvrængende formulationer m.fl. Den kritiske journalistik får altså en positionerende tendens, hvor jeg har forsøgt at redegøre for, påvise og eksemplificere, hvordan den positionerende journalistik kommer til udtryk. Journalisterne foretager i mit empiriske materiale ofte etossvækkende positioneringer af deres gæster, hvormed de truer gæsternes ansigt. Disse positioneringer risikerer at have konsekvenser for de interviewedes *terminal ethos*, eftersom deres troværdighed og position svækkes gennem interviewet. Det kan have store konsekvenser for politikere, hvis arbejdsliv er afhængigt af vælgertilslutning og dermed troværdighed hos befolkningen.

Der er ingen tvivl om, at kritisk journalistik er essentielt for oplysning i vores demokratiske samfund. Men i min empiriske analyse tegner der sig et billede af, at dele af medierne ikke længere er til for politikernes skyld, som det var tilfældet i 1960'erne, eller for befolkningens skyld, som det var tilfældet i 1990'erne. I min empiriske analyse skitseres i stedet en tendens, hvor journalisterne har egne interesser for øje, og hvor de gennem positioneringer af sig selv forsøger at fremme deres eget etos som journalist, ved at foretage etossvækkende positioneringer af deres gæster og indtage en overlegen position i interviewet.

Jeg tror, at tendensen er mere udbredt i det store mediebillede. Det ville derfor være oplagt at undersøge tendensen i et bredere journalistisk perspektiv for at kunne konkludere, om der er tale om en landsdækkende, måske endda international, tendens. Positioneringer kan foretages på mange måder og i mange grader, hvorfor det kunne være interessant at undersøge, om positionerende journalistik foretages i andre sammenhænge, om de er lige så tydelige, eller om de er mere subtile og indirekte. Særligt den sidste form for positionerende journalistik ville være yderst relevant at

undersøge, da en sådan subtil positionering kan være svær at bemærke for publikum, hvorfor strategien kunne problematiseres yderligere, end det er tilfældet i denne opgave. Jeg kunne især være nysgerrig efter at undersøge interviews i nyhedsudsendelser, hvor oplysning og et neutralistisk ståsted er helt elementært for formatet. Derfor må man her formode, at eventuelle positioneringer ville foregå implicit og subtilt, hvorfor det ville være yderst relevant at afdække eventuelt brug af positioneringer heri.

På baggrund af dette speciale vil jeg konkludere, at den positionerende journalistiske tendens kan være problematisk, måske ligefrem en trussel mod demokratiet, da oplysningen, som primær journalistisk opgave, træder i baggrunden og overskygges af personlige agendaer hos journalisten.

Litteratur

Alberts, J. K., Y. Keller Guenther og J. R. Corman (1996): "That's not funny. Understanding recipients' responses to teasing" I: *Western Journal of Communication*, 60. Side 337-357

Alternativet: "Ny politisk kultur". Udgivet af Alternativet.

Internetadresse: <https://www.alternativet.dk/om-os> – Tilgået d. 18.06.2019

Andersen, Ellen (2018): "Pind stopper som minister og forlader dansk politik: 'Jeg føler mig tømt' ". I: *Politiken*, 01.05.2018, Internetadresse:

<https://politiken.dk/indland/politik/art6483689/%C2%BBJeg-f%C3%B8ler-mig-t%C3%B8mt%C2%AB> - Tilgået d. 15.05.2019

Aristoteles (1983): *Retorik*. Oversat af Thure Hastrup, Museum Tusulanums Forlag

Brammer, Kitt (2013): *Den kritisk journalistiks indvirkning på en politisk debat*, bacheloropgave, Vejleder: Tina Thode Hougaard, Nordisk Sprog og Litteratur, Aarhus Universitet

Brinkmann og Tanggaard (2015): *Kvalitative metoder*. Hans Reitzels Forlag

Davies, Bronwyn og Rom Harré (2014): *Positionering: diskursiv produktion af selver*. Forlaget Mindspace

Elkjær, Bo (2019): "Krigsrapport er det tætteste Danmark kommer på at få det fulde billede af Foghs rolle op til Irakkriegen ", I: *Information*. 05-02-2019. Internetside:

<https://www.information.dk/indland/2019/02/krigsrapport-taetteste-danmark-kommer-paa-faa-fulde-billede-foghs-rolle-irakkriegen> - Tilgået d. 25-06-2019

Gabrielsen, Jonas og Tanja Juul Christensen (2010): *Talens Magt - indføring i mundtlig retorik*. Hans Reitzels forlag

Goffman, Erving (2004): "Om ansigtsarbejde". I: *Social samhandling og mikrosociologi*. 1. udg. Hans Reitzels Forlag. Side 39-75

Grice, Herbert Paul (1975): "Logic and conversation". I: *Syntax and semantics 3: Speech arts*. Redigeret af: Peter Cole og Jerry Morgan. 1. udg. Academic Press. Side 41-58

Habermas, Jürgen (1962): *Borgerlig offentlighed*. Suhrkamp Verlag

Hauser, Gerard (1986): “Rhetorical opportunities” I: *Introduction to Rhetorical Theory*. Harper & Row, Philadelphia. Side 30-43

Heritage, John (2002): “Designing questions and setting agendas in the news interview.”, I: *Studies in language and social interaction*. Redigeret af: Philip Glenn, Curtis Lebaron and Jenny Mandelbaum. Routledge. Side 57-90

Hjarvard, Stig (1999): *Tv-nyheder i konkurrence*. Samfundslitteratur, Gylling.

Jørgensen, Charlotte og Merete Onsberg (2008): *Praktisk argumentation*. Nyt Teknisk Forlag, København

Kock, Christian (2011): *De svarer ikke*. Gyldendal

Kølln, Troels (2019): ”3 ud af 4: Politikerne er mere optaget af magt end reel politik”.

I: *Magisterbladet*, 15.03.2019, Internetadresse:

<https://www.magisterbladet.dk/magasinet/2019/magisterbladet-nr-3-2019/3-ud-af-4-politikerne-er-mere-optaget-af-magt-end-reel-politik> - Tilgået d. 29.04.2019

Leech, Geoffrey (1983): *Principles of pragmatics*. Routledge

McCroskey, James (2005): “Ethos: A Dominant Factor in Rhetorical Communication”. I: *An introduction to rhetorical communication*. Pearson Education. Side 82-104

Merkelsen, Henrik (2010): *Magt og medier - en introduktion*. Forlaget Samfundslitteratur, Gylling.

Meyer, John C. (2000): “Humor as a Double-Edged Sword: Four Functions of Humor in Communication”. I: *Communication Theory*. Side 310-331.

Nielsen, Mie Femø (2001): *Replik til journalistikken*. Akademisk forlag

Norris, Pippa (2000): *A virtuous circle - political communication in postindustrial societies*. Cambridge University Press

Norrbom, Esben og Mads Tanghøje (2007): ”Jeg afbryder når jeg keder mig”. I: *RetorikMagasinet*, nr. 63. Internetadresse: <http://www.retorikforlaget.dk/rmartikler/jeg-afbryder-nar-jeg-keder-mig>. Tilgået d. 17.10.2013

Nudansk ordbog: Opslag: ”åh”. Udgivet af Ordbogen A/S.

Internetadresse: <https://www.ordbogen.com/da/search#/pol-current-dada/%C3%A5h> - Tilgået d. 07.05.2019

Oehlenschläger, Emma (2012): ”Clement Kjersgaard er ny i TV Avisen: Jeg er demokratiets eneste håb”. I: *Politiken.dk*, 31.08.2012. Internetadresse:

<http://politiken.dk/kultur/medier/ECE1738650/clement-kjersgaard-er-ny-i-tv-avisen-jeg-er-demokratiets-eneste-haab/> - Tilgået d. 17.03.2019

Pontoppidan, Christina, Jonas Gabrielsen og Heidi Jønch-Clausen (2011): ”Forskydninger: Mellem svar og ikke-svar”. I: *Journalistica* nr. 1. Side 112-132

Pontoppidan, Christina, Jonas Gabrielsen og Heidi Jønch-Clausen (2013): ”Men du sagde jo...”. I: *Journalisten.dk*, 23.09.2013. Internetadresse: <https://journalisten.dk/men-du-sagde-jo/> - Tilgået d. 24.04.2019

Retsinformation.dk: Bekendtgørelse af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed. Udgivet af Civilstyrelsen.

Internetadresse: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=208123#ida9d775c1-2868-40a8-b604-6a5b521d03ab> - Tilgået d. 31.04.2019

Ringberg, Jens (2019): ”Historien om Klaus Riskær Pedersen – den omstridte dansker, der lavede sit eget parti”. I: *dr.dk*, 19-02-2019. Internetadresse:

<https://www.dr.dk/nyheder/webfeature/klausriskærpedersen> - Tilgået d. 25-05-2019

Sacks, Harvey, Emanuel Schegloff og Gail Jeffersen (1974): “A Simplest Systematics for the Organisation of Turn-Taking for Conversation”. I: *Language*, vol. 50, nr. 4. Side 696-735

Stræde, Mathias Koch (2016): ”Alternativet gør det svært for sig selv”, I: *Information*. 13-08-2016. Internetadresse: <https://www.information.dk/debat/leder/2016/08/alternativet-goer-svaert> - Tilgået d. 25-06-2019

Togeby, Ole (2013): "Ironi som effektiv kommunikation". I: *Ironistik: Ironi i et multidisciplinært perspektiv*. Redigeret af: Merete Birkelund, Publizon. Side 9-23

Trier, Troels (2016): ”Uffe Elbæk vred over Clement-interview: Blev væk fra Deadline”. I: *dr.dk*, 30.05.2016. Internetadresse: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/uffe-elbaek-vred-over-clement-interview-blev-vaek-fra-deadline> - Tilgået d. 04.05.2019.

Bilagsoversigt

Bilag 1: Transskription af *Vi ses hos Clement*, Danmarks Radio, DR1, Programvært: Clement Kjersgaard. Program sendt den 16-09-2018. Tilgået den 25-03-2019

Bilag 2: Transskription af *Hos Clement*, Danmarks Radio, DR1, Programvært: Clement Kjersgaard. Program sendt den 08-01-2013. Tilgået den 29-02-2019

Bilag 3: Transskription af *55 minutter*, Danmarks Radio, Radio 24syv, Programvært: Tina Hjersing Knudsen. Program sendt den 26-02-2019. Tilgået den 29-02-2019

Bilag 4: Transskription af *Vi ses hos Clement*, Danmarks Radio, DR1, Programvært: Clement Kjersgaard. Program sendt den 05-02-2017. Tilgået den 25-03-2019

Bilag 5: Transskription af *Debatten*, Danmarks Radio, DR1, Programvært: Clement Kjersgaard. Program sendt den 21-02-2019. Tilgået den 29-02-2019

Bilag 6: Transskription af *Vi ses hos Clement*, Danmarks Radio, DR1, Programvært: Clement Kjersgaard. Program sendt den 29-05-2016. Tilgået den 25-03-2019